

EREVNA

N:r 2

September

1944

Innehåll

Frihet enligt Nya Testamentet.	
Av Harry Bjurnaeus.	3
Hänförelse.	
Av Hugo Odeberg.	15
Något om den urkristna församlingens ämbeten.	
Av Agne Lageson.	21
Något om "församlingen" i N.T.	
Av Bertil Alberius.	29
Den urkristna församlingens förhållande till omvärlden.	
Med särskilt hänsynstagande till 1 Kor.	
Av John Olsson.	44
Oscar Haglund in memoriam.	59
Levande lutherdom.	61
Värdefulla skrifter.	63
Tidskrift för Biblisk Tro.	64
Sammanträden.	65
Innehållsförteckning.	66

Innehållsförteckningen i slutet av häftet och sidhänvisningar i texten enligt originaltexten.

Frihet enligt Nya Testamentet.

Av Harry Bjurnaeus.

I Joh:ev 8:32 säger Jesus till de farisээр, som hade satt tro till honom, följande ord: »Sanningen skall göra Eder fria». Man tycker nog att dessa ord på intet sätt skulle kunna verka stötande på dem som hörde dem. Men läsa vi vidare i samma kap. så finna vi att de utlöste harm och indignation. Dessa män hade dock satt tro till honom. De hade börjat acceptera hans lära. Den tycktes dem i stort stämna överens med deras övriga lärares uppfattning av Gud och hans vägar. De hade inte skymtat något avvikande i Jesu förkunnelse. Men Jesus visste att den fariseiska religionens tankebanor och hans egna korsade varandra. Han visste att judarna hade benägenhet att lägga in en annan betydelse i hans ord än vad han själv gjorde. Då han fäller detta yttrande, då vet han, att han löper risken att förlora anhängare. Han rör vid en öm punkt hos dem, vid den frihet som de yvdes över.

Friheten var ett centralt, ofta förekommande begrepp inom judendomen på Jesu samtid. Detta begrepp omspände både religiösa och etiska frågor. Frihet var adelsmärket för farisээрna som ägde lagen dvs. kunskapen om Guds vilja. Hedningarna som icke ägde lagen voro för dem likställda med trälar. Genom icke-kunskapen om Guds vilja voro hedningarna ofria i förhållande till synden. De voro i slavtjänst under denna världens furste. De fromma judarna hade påtagit sig himmelrikets

ok och voro därigenom befriade från varje annat ok och ställda direkt under Gud. Detta ok uppfattades icke av dem som en börda utan fastmer som en källa till glädje och frihet. Lagen och friheten korresponderade. Hade Jesus sagt: 'Lagen har gjort Eder fria', då skulle man ha förstått honom och då skulle han ha funnit resonans i deras väsens innersta. Men nu sade icke Jesus så och skulle överhuvudtaget ej ha kunnat säga så. Sanningen skall göra Eder fria. Dessa ord innebära, om vi beakta sammanhanget i vilket de yttras, att Jesus knyter friheten till sanningen och sanningen till sig själv och sina ord. 'Om I förbli-ven i mitt ord så ären I i sanning mina lärjungar och I skolen då förstå sanningen och sanningen skall göra Eder fria.' Med dessa ord har Jesus gjort ett snitt mellan lagen och friheten. Han har knutit friheten vid den sanning som han själv uppenbarade och därmed intagit den plats som enligt judarnas uppfattning tillkom lagen allena. Det var detta som upprörde hans åhörare. Dels hade han satt deras frihet i fråga och därmed antytt, att de voro ofria trots sitt ägande av lagen. Dels hade han satt sig själv som den enda garanten för frihet.

Med detta ställe i Joh:ev 8 som utgångspunkt ville vi nu med några ord beröra begreppet frihet i Nya testamentet *vi* [och] givetvis också beakta den konflikt som råder mellan judarnas uppfattning därom och den nytestamentliga. Denna lilla utredning, som vi i det följande ville i begränsad form framlägga, skulle bli alltför vidlyftig, om den skulle söka allsidigt belysa denna fråga. Det blir därför mycket endels och knapphändig, då vi här blott skola beröra ett fåtal ställen av de många i Nya testamentet, som behandla friheten.

Vad ansåg sig juden som ägde lagen vara fri ifrån? Jo, från synden. Jesu ord i Joh:ev 8:34: 'var och en som gör synd är syndens träl', skulle varje farisé ha skrivit under med eftertryck och övertygelse. Dock har man anledning att förmoda att judens och Jesu uppfattning om begreppet synd liksom i

fråga om begreppet frihet gå isär. På vad sätt ska vi söka visa längre fram. För både judiskt och nytestamentligt betraktelsesätt är synden den makt varifrån man skall söka bli fri. Friheten gäller först och främst friheten från synden. Det var ju denna frihet som judarna ansåg sig äga men som Jesus ifrågasatte.

Vi anknyta åter till debatten i Joh:ev 8. Med påtaglig och stark indignation svarade judarna Jesus: »Vi äro Abrahams säd och ha aldrig varit trälar under någon. Huru kan Du då säga: 'I skolen bliva fria'?»

Friheten var således enligt judisk uppfattning redan för handen. Om den kunde de tala i presens och behövde ej använda futurum. Men Jesus använder sitt eget tempus. Möjligheten att bli fri finnes, men icke där, varest man ansåg den vara. Jesus sade: »Sannerligen säger jag Eder. Var och en som gör synd han är syndens träl. Men trälen får icke förbliva i huset för alltid, sonen får förbliva där för alltid. Om nu Sonen gör Eder fria, så bliven i verkliga fria. Jag vet att I ären Abrahams säd, men I stån efter att döda mig eftersom mitt ord icke får någon ingång hos Eder. Jag talar vad jag har sett hos min Fader, så gören ock I vad I haven hört av Eder Fader.» Judarna svuro, att de ha Gud till sin fader och ingen annan. Men Jesus förklarar att djävulen är deras fader och han är en lögnare, ja lögnens fader. Jesus fortsätter: »Men mig tron I icke just därför att jag talar sanning». Enligt Jesus är den frihet, som de åberopa, av djävulen. Han är upphovsmannen till deras frihet, som således innebär friheten från Gud. — I Rom. 6:20 har Paulus denna ironiska anmärkning: Medan I voren syndens tjänare, voren I ju fria från rättfärdighetens tjänst.

Judarna åberopa sig på lagen och sin kännedom därom. Såsom Abrahams barn ha de hållit förbundet och sagt ja till Guds vilja och därmed vunnit friheten. Jesu invändning innebär ju denna betygsättning, att de varken göra eller kunna göra Guds vilja utan Guds fienders vilja såsom havande djävulen

till sin fader. Ja, genom själva ihärdigheten och den samlade viljekraften att göra Guds vilja komma de icke närmare Gud utan fjärmare.

Frukten av sin kunskap om lagen ansågo judarna vara friheten från synden. Men Jesus låter dem förstå, att de blivit vilseledda därigenom att de äro under lögnens välde. Det som de ansågo sig vara fria från äro de fastmer bundna av. Det som de ansågo vara deras ära blir deras vanära. Välsignelsen visar sig vara förbannelse. Den lag i vilken de se sin frälsare blir deras domare. Det liv de strävar efter visar sig vara döden.

Att vara under lagen, synden och förbannelsen samt därmed också under döden blir liktydigt enligt Jesus. Deras frihet är fångenskap. Man ansåg sig vara fri från synden och blev fri till att synda. Man ansåg sig fri till rättfärdighet men var fri från rättfärdighet och därmed fri från Gud. De voro under lögnens välde. Denna lögn hindrade dem att se den sanning som allena kan göra fri, den sanning som i Kristus tagit gestalt och blivit verklighet. Då Jesus säger: »Sanningen skall göra Eder fria», då menar han att endast den som tager emot honom och hans budskap, endast han blir fri.

Vad menas då med frihet i nytestamentlig bemärkelse? Enligt den metodiska satsen att det här är fråga om en enhetlig åskådning så kan eller får ej begreppet frihet lösgöras och bli ett isolerat begrepp. Det står i fast relation till andra begrepp och alla dessa begrepp ha en och samma grund — Kristus. Ett av de mest centrala begreppen i Nya testamentet är »ett nytt liv». Detta liv innebär icke att man så att säga lägger om kursen och börjar uppställa nya normer och sätter sig före att följa dem och så leva på ett nytt sätt. Om man nu korrigerar ett och annat i det gamla livet, lägger bort en och annan vana och lägger sig till med nya vanor och tänkesätt, det kan inte kallas nytt liv. Detta begrepp måste fattas reallt. Det är inte en blandning av gammalt och nytt. Det nya livet kommer icke till stånd

därigenom att jag fattar ett beslut att ändra mitt levnadssätt. Detta blir ett nytt levnadssätt men icke ett nytt liv. Farisén som beslöt sig för att leva under lagen och följa dess föreskrifter för att så med Guds hjälp bli rättfärdig och komma i åtnjutande av friheten han hade enligt Jesus ej därmed kommit in i det nya livet.

Jesus sade: »Den som hör mina ord och tror honom, som har sänt mig han har evigt liv och kommer icke under någon dom, utan har övergått från döden till livet» (Joh:ev 5:24). Till Nikodemus sade han: »Om en människa icke bliver född på nytt, så kan hon icke få se Guds rike».

Det nya livet, det är livet i Kristus. Liksom man inte kan tala om frihet utom i förbindelse med liv, så kan man ej skilja begreppet frihet i nytestamentlig betydelse från det nya livet i Kristus. Den frihet som i detta nya liv kommer till stånd har inga relationer till friheten i det gamla livet. Blott namnet är gemensamt, men detta namn gömmer helt olika verkligheter bakom sig.

I de johanneiska och paulinska skrifterna träffar man ständigt på nytt på denna tanke: »i Kristus». Vi kunna tänka på det kända stället i 2 Kor. 5:17: » Om någon är i Kristus så är han en ny skapelse, det gamla är förgånget se något nytt har kommit». I dessa ord har Paulus sammanträngt det revolutionerande nya som i och med Kristus kommit in i världen. Det gamla sammanhanget — syndens sammanhang — är genombrutet. Så länge människan är kvar i detta är hon bunden därav i sitt handlande. Om hon är kommen dithän att hon dristar sig att säga: Jag är fri från synden genom att göra Guds vilja, så är hon dock icke fri från syndens sammanhang, det enda hon är fri från är det nya livet. Man kan inte göra Guds vilja i ett sammanhang, där Guds vilja ej gör sig förnimbar. Man är kvar i köttet och det betyder att man är slav under lagen, synden och döden. Man kan inte ändra något i det livet och därigenom bli fri från den lag som där gäller.

Frihet från synden är frihet från det liv som begär sig själv. Skenbart uppfyllande Guds vilja genomför människan i det gamla livet sin egen vilja och orienterar sig på den egna nyttan. Hon söker sitt eget liv. Jesus sade: »Den som finner sitt liv, han skall mista det» (Matt. 10:39). Jesus sade: »Om nu Sonen gör Eder fria, så bliven I verkligen fria». Denna befrielse innebär frihet från att vara under synden och därmed under lögnen och självbedrägeriet. Livet i Kristus betyder att människan blir infogad i ett nytt sammanhang — som icke är syndens — utan det frihetens sammanhang, där synden är störtad från sin härskarställning. Detta betyder döden från det gamla livet, döden från det jag, som söker sin egen frihet. Paulus säger: »Nu lever icke mera jag utan Kristus lever i mig» (Gal. 2:20). Det egna jaget är dött, men ur dess grav har det nya livet i Kristus uppstått. Paulus använder ibland uttrycket död från där vi säga fri från. Han sammankopplar på detta sätt död och frihet i Rom. 6: »Vi veta ju detta, att vår gamla människa har blivit korsfäst med Kristus, för att syndakroppen skall göras om intet, så att vi icke mer tjäna synden. Ty den som är död, han är friad från synden. Hava vi dött med Kristus, så tro vi också att vi skola leva med honom. Ty hans död var en död från synden en gång för alla men hans liv är ett liv för Gud. Så mån ock I hålla före att I ären döda från synden och leven för Gud i Kristus Jesus ... (Rom. 6:6, 7, 8, 10, 11).

Dessa ord ge uttryck för den innerliga förening med Kristus som kommer till stånd hos den människa, som i tro tager emot honom. Det är intet symboliskt tal. Det är uttryck för en verklighet. Genom döden blir människan undanryckt det syndens herravälde varunder hon trälat. Hon blir fri från det gamla livet i synden. Men genom föreningen med Kristus blir hon också fri till något nämligen livet för Gud i Kristus Jesus.

Så mycket skall det således till. Det är inte nog med ett viljebeslut. Endast döden kan göra brytningen med det gamla

livet radikal. Synden har anspråk på syndaren så länge han lever. Men dess anspråk är slut, då han dör. — Människan är död och hon lever, död såsom korsfäst med Kristus, levande såsom levande med honom. Hon är död från synden men hon är levande för Gud. Med konungslig makt har synden enligt Paulus härskat över människan genom döden. Men för den som är förenad med Kristus har denna syndens härskarmakt blivit störtad. »Ty såsom synden hade utövat sitt välde i och genom döden, så skulle nu ock nåden genom rättfärdighet utöva sitt välde till evigt liv och det genom Jesus Kristus, vår Herre» (Rom. 5:21). Till detta nya liv, som så kommit till stånd är friheten oskiljaktigt knuten. Vad innebär då denna frihet? Vilka uttryck tar den sig? Vilken funktion har den? Frihet innebär enligt Jesus att göra vad Fadern vill. Jesus sade: Han som har sänt mig är med mig, han har icke lämnat mig allena, eftersom jag alltid gör vad honom behagar (Joh:ev 8:29). För Jesus var friheten den att han fick verka Faderns verk. Här var den fulltoniga harmonien.

Vi ville nu se hur Paulus konfronterar den frihet, som kommit till stånd, med sin omgivning. Vilka uttryck tar sig den visshet som han uttrycker i dessa ord: »Ty livets andes lag har i Kristus gjort mig fri från syndens och dödens lag» (Rom. 8:2)?

»Är jag icke fri? Är jag icke en apostel? Har jag icke sett Jesus, vår Herre. Ären I icke mitt verk i Herren» (1 Kor. 9:1). Det ligger något av jubel i dessa Pauli ord, tycker man, om man läser dem isolerade från sitt sammanhang. Men de röja sedda i sitt sammanhang något annat. De äro Pauli självförsvar. Det ligger nog mera vemod och sorg i dessa ord än glädje då Paulus ser hur man missuppfattat denna frihet i Korint.

Han är fri och dock nödgas han stå upp och tala som om han icke vore fri. Han nödgas gå till attack mot den frihet som i Korint urartat till ett slags berusning i vilken man överväldi-

gad av den nya känslan av att ha blivit fri från lagen och alla mänskliga stadgar, från synd och död och bekymmer också anser sig fri från ansvar. Paulus fick snart erfara att vad man hart när hade svårast att förstå och tillägna sig, det var just friheten. Man var på något sätt bländad av det nya privilegiet och den som är bländad ser förvisso icke klart. Det kostar Paulus mycken möda att hamra in i sina unga församlingars medvetande att den nya friheten icke innebär någon frihet från plikten. Liksom det i judendomen gäller den strängast möjliga observans av lagens krav för att kunna kallas fri så kommer friheten för den kristne till stånd först i den innerligaste förening med Kristus i det nya livet. Fara är alltid å färde att det man kallar friheten från synden också blir friheten från Kristus. Man kan icke vara fri om man icke är i Kristus. Paulus kallar sig själv Kristi tjänare — ännu bättre översättning vore nog Kristi slav —. Han säger i 1 Kor. 7:22: Ty den träl som har blivit kallad till att vara i Herren, han är Herrens frigivne, sammalunda är ock den frie, som har blivit kallad, en Kristi livegne. I denna motsättning har Paulus fångat det till synes paradoxala i friheten.

Den som anser sig kunna handla och vara precis som han själv finner för gott, den som själv skriver lagar för sitt liv och samtidigt åberopar sin kristna frihet och stoltserar gentemot de stackare som ängsligt blicka åt höger och vänster för att avläsa den reaktion av gillande eller ogillande som hans handlande utlöser, han är lika ofri som den på vilken han föraktfullt ser ned. Ty ur hans liv strålar det egna jaget fram och icke Kristus. Då Paulus säger: Nu lever icke mera jag utan Kristus lever i mig, då lämnar han icke någon plats övrig åt det egna jagets självbestämmanderätt och härlighet. Fri är jag icke då jag förfogar över mig själv utan då Kristus förfogar över mig.

I 1 Kor. 8 talas det om kristlig frihet och kristlig kärleksplikt i fråga om förtärandet av köttet från djur, som hava blivit

offrade åt avgudarna. Denna fråga kan tyckas vara så tids- och ortsbetonad att den intet kan ha att säga en människa av i dag. Men Paulus har en förmåga att avvinna en till synes bagatellartad fråga — detta ord då taget i gängse nutida språkbruk och sedd under vårt s.k. vida perspektiv — ty för invånarna i Korint var det minst av allt en bagatellartad fråga — ett innehåll som gör att svaret därpå är evigt giltigt. Det mest jordbundna problem blir genom Paulus ett fönster ut mot universum och det absoluta. Allt i skickelserna tala för den som mött Kristus om Kristus.

Frågan gäller i korhet följande. Hur skall en medlem i den kristna församlingen ställa sig till ätandet av kött offrat åt avgudarna? Den kristne vet ju att inga avgudar finnas. Paulus säger: »Vi veta ju visserligen att ingen avgud finnes till i världen». Detta var redan för juden självklart och var Pauli visshet redan då han var farisé. Frälsningen från synden innebär ju friheten från ondskans alla andemakter. Men att avgudarna dock var en makt för dem som trodde på dem var ej Paulus obekant. Den gemensamma tron på en avgud skapade ett maktcentrum som behärskade dem som trodde därpå. Om den i tron svage befattade sig med sådant avgudaofferkött så fanns ju risker att han ej kunde låta bli att tänka på avguden och så komma in i dess maktsfär. Enligt Paulus är ju avgudar ej blott sådana av människohänder skapade utan också de som skapats av föreställningar och idéer om en gud. Om nu den kristne nonchalerar den svage så kunde han ju tyckas handla efter den sanna frihetens principer. Han har ju kommit bort från sådana »barnsligheter». Således kan han väl äta utan betänkligheter? Men om den svage broderns samvete därigenom blir befläckt? Skall då dennes samvete bli lagen för hans hållning? Skall han låta bli för att ej väcka anstöt? Paulus säger: »Maten skall ej avgöra min ställning till Gud. Avhålla vi oss från att äta, så bli vi därigenom icke sämre, äta vi, så bli vi därigenom icke

bättre.» Paulus ser nyktert på tingen. Han låter varje sak vara vad den är. Avgörandet hänger ej på kunskapen utan kärleken. »Kunskapen uppblåser, men kärleken uppbygger.» Kärleken kan avstå från de rättigheter som friheten givit. Men ett avstående är ej dikterat av rädslan att väcka anstöt, ej heller har andras samveten därmed gjort den egna friheten till ett rö för vinden.

Man vågar kanske tänka sig följande situation: Paulus kommer i ett sällskap där man förklarar det vara synd att äta avguda-offerkött. I ett sådant fall vågar jag tro att Paulus utifrån sin tankegång, skulle för att utmana dessa säkra domare ha ätit av detta kött. Ty falska hänsyn till de i tron starka var Paulus främmande. Dessa ansågo sig ju genom att avstå vara bättre än de som icke avstodo. Detta innebär ju ingalunda att Paulus så att säga »vänder kappan efter vinden». Den enda vind han följde var den andens vind som heter kärleken och som genom Kristus blivit verklighet.

I Gal. 2:11 ff omtalar Paulus huru han hade måst gå till rätta med Cefas för en försyndelses skull. Denna hade bestått just däri att Cefas »vänt kappan efter vinden». Han hade förut ätit tillsammans med hedningarna men då några män kommo dit från Jakob, som ansågs vara en auktoritet, då drog han sig tillbaka av fruktan för de omskurna. Denna rädsla att väcka anstöt var för Paulus liktydig med en försyndelse. Den innebär att Cefas ännu ej vågade i frihetens namn utmana dem, som ansågo sig starka i tron. Paulus säger i allas närvaro: Om Du som är en jude kan leva efter hednisk sed i stället för efter judisk varför vill Du nu nödga hedningarna att leva efter judiskt sätt?

Av detta framgår att Paulus ej av svaghet anpassar sig. Han säger i 1 Kor. 9:19: »Ty fastän jag är fri och oberoende av alla har jag dock gjort mig till allas tjänare, för att jag skall vinna dess flera.» Han har blivit som en jude för att vinna judar, för dem som stå under lagen har han som icke står under lagen

blivit såsom stode han under lagen, för de svaga har han blivit svag men, slutar han, »Allt gör jag för evangelii skull».

I 1 Kor. 9 förklarar Paulus att han egentligen hade rätt att uppbära lön såsom förkunnande evangelium. Han säger: »Så har ock Herren förordnat, att de som förkunna evangelium skola hava sitt uppehälle av evangelium. Men jag för min del har icke gjort bruk av någon sådan förmån» (1 Kor. 9:14-15). Friheten innebär således inte ett ängsligt bevakande av sina rättigheter. Då skulle den ha urartat till egoism och intet ha med Kristus att skaffa. I 1 Kor. 7:1 säger Paulus: »Allt är mig lovligt, ja men icke allt är nyttigt. Allt är mig lovligt, ja men jag bör icke låta något få makt över mig.» I och med att något fått makt över mig är jag icke fri. Först då syndens makt blivit bruten är människan fri. Det finnes således inga förbud för den människa som är så fri från lusten att begå den eller den synden att han icke ens skulle kunna tänka på möjligheten att begå den.

I Galaterbrevet återspeglas Pauli bekymmer för dem som avfallit från evangelium och åter halkat tillbaka under lagen och därmed under den forna ofriheten. Man har icke fattat evangelii budskap om friheten genom Kristus. Han säger i kap. 3:23 ff: »Men förrän tron kom voro vi inneslutna under lagen och höllos i förvar under den i förbidan på den tro som en gång skulle uppenbaras. Så har lagen blivit vår uppfostrare till Kristus, för att vi skola bliva rättfärdiga av tro. Men sedan tron kommit stå vi icke mer under uppfostrare. Alla ären I Guds barn genom tron i Kristus Jesus, ty I alla som haven blivit döpta till Kristus haven ikätt Eder Kristus.»

Då tron kommit har således lagen ingen uppgift mera. Paulus vittnar: »Jag för min del har genom lagen dött bort ifrån lagen för att jag skall leva för Gud. Jag är korsfäst med Kristus och nu lever icke mera jag utan Kristus lever i mig.» Till dessa sista ord, som förut citerats vid ett par tillfällen, måste man

ständigt på nytt återvända för att kunna förstå Pauli ord om friheten. Hela människans situation är grundförändrad i och med att Kristus blivit den allt behärskande drivkraften och inspirationen. Friheten är knuten till detta. Den blir då intet självsvald, ingen lösslappthet utan ansvar men lika litet blir den en spänd ängslan som kommer människan att dröja på steget. »För att vi skola vara fria har Kristus frigjort oss (Gal. 5:1). Ty det kommer icke an på om någon är omskuren eller oomskuren allt beror på huruvida han är en ny skapelse» (Gal. 6:15). Till denna nya skapelse, till detta nya liv, hör friheten.

Vi finna alltså att judarnas frihet i lagen hos Paulus motsvaras av friheten i Kristus. Rent tekniskt föreligger alltså den likheten mellan de bägge frihetsbegreppen att de var för sig beteckna frihet i relation till någonting överordnat; i judendomen till lagen, hos Paulus till Kristus. Friheten anger då den förmån som följer med anslutningen till respektive överordnade auktoritet. I själva verket kan det väl ifrågasättas om man icke riktigare återgåve judendomens och Nya testamentets ord frihet med privilegierad ställning och ordet fri med privilegierad eller varför inte rent av med frälse. Det väsentligt nya är det innehåll som Nya testamentet inlägger i friheten i Kristus. Friheten i Kristus är något helt annat än friheten i lagen. Allt får sin egenart genom det nya livet i Kristus.

Hänförelse.

Av Hugo Odeberg.

I den kristna kyrkan är den högtid, som minner om den kristna rörelsens själva uppkomst, benämnd »pingsten». Den första pingsten har ju brukat kallas för den kristna kyrkans födelsedag.

Det kan vara skäl, att erinra om hur läget var för de män och kvinnor, som skulle komma att bilda den nya rörelsens kärna, hur läget var för dem strax innan den minnesvärda första pingstdagen. Dessa människor hade under några korta år fått lyssna till och följa en Mästare vid namn Jesus, en man, som kom till världen med en ny revolutionerande lära och icke blott med en lära, utan med en vilja, för vilken denna lära var uttryck, en omskapande vilja, en kraft till räddning ur andlig nöd och mänskligt fördärv. Men hans lära och hans verk hade ådragit sig samtidens hat, och de, som makten hade, hade triumferat över honom. Och deras triumf var, att döma efter alla förnuftiga beräkningar, fullständig. Mästaren hade förklarats för en förbrytare, och han hade blivit dömd till det föraktligaste och smädligaste av alla straff, korsdöden, och detta straff hade också gått i verkställighet. Hans lärjungaskara hade skingrats, det fanns icke längre någon sammanhållande kraft bland dem. De många som lyssnat till honom med intresse, ja, med hopp, att här funnes något ljust och löftesrikt, som gjorde att man kunde tänka, att det goda kanske ändå var på väg att bryta sig fram i världen, dessa alla hade nu sett detta svaga hopp blekna,

de hade skrämts till tystnad, och resignerade hade de återgått till det gamla livet.

Det torde icke ha funnits ett tillfälle i historien, då en rörelse så fullständigt förintats och besegrats, som då Kristus dog på korset; så måste ju varje historiskt bildad människa döma än i dag, om han icke hade vetat om fortsättningen.

Men så kommo de för varje mänskligt förnuft omöjliga händelserna: uppståndelsen och pingstundret. Där stod det upp, som varit slutgiltigt besekrat och förintat, stod upp i ny kraft, genom gudomlig anda, genom Hans ande, som troddes för alltid besegrad. Vår store diktare Tegner kallar pingsten för hänryckningens tid. Och det heter i berättelsen om första pingsten, att det var liksom tungor av eld som kom ner över dem, som voro församlade. Denna eld var en hänförelsens eld. Vad var detta för en hänförelse?

Ja, hänförelse är ett för svagt ord numera, ty liksom alla gamla starka ord, har också ordet hänförelse försvagats genom skribenters och talares missbruk av orden. Vi ha helt enkelt i vårt språk numera intet ord, som motsvarar, vad här föreligger. Ty den hänförelse, det här är fråga om, är intet plötsligt uppflammande känslösvall, som rycker med för tillfället, men sedan mattar av så fort svårigheterna, farorna, det dagliga mödosamma arbetet träder in. Men vad var det då?

Det var först och främst en *tro*, som varade för livet. Dessa människor trodde från denna stund med en tro som icke lämnade rum för några tankar, som stredo emot deras tro. De trodde emot allt förnuft. Det var en tro, som *visste* med en inre, outrotlig visshet. Det fanns ju ingenting, rätt och slätt ingenting i de yttre förhållandena, som kunde ge dem minsta grund för denna deras tro. Intet hade förändrat sig i den yttre situationen, i de yttre maktförhållandena, i samtidens yttre händelser, stämningar eller tendenser. Det var en tro, som såg framåt mot ting, som inte synas, men som de visste, — med trons visshet

visste —, skulle komma att bli verklighet. Denna *tro* var hänryckningens eld.

Pingstens hänryckning skapade också hos dessa människor något som kallas *mod*, ett mod, som icke lät sig av något förfäras. Ärkebiskop Natan Söderblom skrev i en lärobok för konfirmander, som ännu i dag användes, följande ord, som väl i dag för oss måste förefalla som ett eko från längst förflutna starka och tappra tider: »Den kristne är modig. Han går *sin väg rakt fram* utan att låta sig *lockas* eller *skrämmas*.» Men om någon läser sitt nya testamente skall han finna talrika bevis på, att detta var sant om de första kristna, liksom det varit sant om alla äkta kristna i alla århundraden därefter, om alla dem som verkligen haft hänryckningens eld.

Det var naturligt nog icke ett mod med stora bokstäver, med stora ord och åthävor. Detta mod gick dem i blodet som en enkel och naturlig sak. De voro icke rädda för och bekymrade sig icke om vad som mötte dem i deras strid för det, som de trodde och visste vara rätt och vara deras uppgift. Löjet och hånet bekymrade dem icke. Med fullkomligt jämnmod läto de sig kallas *dårar* och läto sin förkunnelse kallas för *dårskap*. Ja, detta var ett bevis för dem att de voro på rätt väg. Om de icke kallades för dårar och om icke evangeliet blev bedömt som dårskap, var det tvärtom fara för, att det icke fanns den rätta kraften i det. »Var äro de visa», säger Paulus, »var äro de skriftlärdade? Var äro denna tidsålders klyftiga män? Har icke Gud gjort denna tidsålders visdom till dårskap? Jo, det behagade Gud att genom den dårskap, han lät förkunnas, frälsa dem, som tro. Ty det, som för världen var dåraktigt, det utvalde Gud, för att han skulle låta de visa komma på skam.»

Och det var ett mod, som gjorde, att de icke bekymrade sig därför att de blevo *utstötta* ur gemenskapen såsom de första kristna blevo överallt. Det var ett mod, som icke heller lät sig kuvas av *yttre* våld. Den förföljelse, som de fingo genomgå,

märktes icke ens på dem. I Pauli brev kunna vi icke märka något spår av att han var nedtryckt och kuvad, och vi skulle icke ens ha vetat, vad han genomgått om vi icke hade fått det berättat av Lukas, hans följeslagare, ty i Pauli brev kommer det icke fram annat än som en parentes, man kan säga nära nog av en tillfällighet, t.ex. då han en gång råkar tala om att han »varit i dödsnöd många gånger, av judarna fem gånger fått gisselstraffet med trettio gisselslag, tre gånger blivit pis-kad med spön, en gång blivit stenad, ofta varit i fängelse, varit i dödsnöd många gånger, under sina resor utstått faror på floder, faror bland rövare, faror genom landsmän, faror genom främlingar, faror i städer, faror i öknar, faror på havet, under hunger och törst, under svält titt och ofta, under köld och nakenhet» (2 Kor 11:23-27). Detta *mod* var hänryckningens eld.

Vidare hade denna nya kraft med sig en säregen gemenskap och *broderskap* mellan dem som gripits av samma visshet. Hos varandra kände de igen samma anda. De voro som ett hjärta och en själ, ja, som en kropp. Och då de förnummo det broderskap och den förtrolighet, som rådde dem emellan, sågo de däri ett löfte om att detta broderskap och denna gemenskap en gång skulle omskapa ännu flera, och förnya den omvärld i vilken de levde, denna omvärld, som endast sammanhölls av hatet, men som eljes inbördes levde i avund, strid, förräderi, falskhet, vinningslystnad och feghet. De sågo, att det, de hade att förkunna och arbeta för, också väckte upp allt äkta och ursprungligt igen, som fanns förborgat i folken: kärlek till fädernas dygder och mod, aktning och vårdnad om hem och familj, heder och pliktkänsla i samhällets tjänst. Så betraktade de det som en mission, att med den nya anda, som rådde bland dem, så småningom föra allt flera in i »den nya skapelsen». Denna broderskapets anda var hänryckningens eld.

Men den nya kraften yttrade sig även i något annat. Ville man tro, att bekymmer, hån, löje, förföljelser, fattigdom, möda

och motgångar gjorde dessa hänförda människor till allvars-tyngda och dystra varelser, så tog man grundligt miste. Ett drag som starkt slår igenom i dokumenten från denna tid är *glädjen*. Det var en ständig glädje, som man levde i. En glädje, som icke låg bara på ytan, utan strömmade ut från väsendets själva innersta hjärtpunkt. Men det var också en glädje, som icke endast låg på djupet utan just strömmade ut som från en outsinlig källa och tog sig uttryck i yttre fröjd och glättighet. Det var en okonstlad, oförställd glädje. Och med den var förbunden en *frid* i sinnet. De kristnas sammankomster voro *fri-dens högtider* och *glädjefester*. Så säger Paulus att köttets gärningar äro ovänskap, kiv, avund, vrede, tvedräkt, partisöndring, men andens frukt är *kärlek* (broderskap), *glädje*, *frid*, tålmod, mildhet, godhet, trofasthet. Denna anda var hänryckningens eld.

Men det är ännu en viktig sak, som kännetecknar den äkta hänförelsen, nämligen det, att den är grundad i *verkligheten*, den är icke något blott subjektivt. Den äkta hänförelsen kan nämligen icke väckas av en illusion. En människa kan icke med äkta tro omfatta, med sant mod strida för, med verklig glädje leva i en illusion. När tro, mod, gemenskap och glädje finnas, då kan man omvänt därav sluta till, att det, man kämpar för, är något i verkligheten grundat, i historiens gudomliga världsplan nedlagt, som förr eller senare måste segra, och som skall segra mot allt förnuft. Mot den äkta hänförelsen står därför aldrig såsom motståndare och förtryckare en annan verklig hänförelse. Mot den stå som motståndare endast hatet och fanatismen. Och dessa kunna förvisso vara fruktansvärda motståndare i sin tid, framför allt därför, att hatet och fanatismen till sin natur äro samvetslösa och hänsynslösa, sakna alla rättens och hederns grundsatser och ledstjärnor. Men de sakna det, som den äkta tron och hänförelsen har, verklighetens fasta underlag. De sakna det sammanhållande bandet från en le-

vande visshet; hatets enda sammanhållande band är hatet självt och den illusion av makt, som den lever på. Men det är till slut alltsammans endast illusioner, och illusioner upplösas alla oundvikligen till slut i intet. Den äkta hänförelsen däremot, den behöver inga illusioner och den befriar sig därför undan för undan från alla illusioner. Den äkta tron på en sak, den lever med i livets och historiens egna pulsslag, som i själva verket äro den gudomliga viljans tecken. Så sjönko en gång de väldiga makter tillsammans och upplöstes i intet, som stått emot den unga, maktlösa men av sin hänförelse, sin tro, sitt mod och sin glädje burna kristna gemenskapen. Pingsten, hänförelsens eld, modet, tron och glädjen de segra alltid. Hänförelsens eld är *segers* visshet. Men det som segrar är icke en människa eller en människas vilja utan Guds verk. »Varen vid gott mod! Jag har övervunnit världen.»

Något om den urkristna församlingens ämbeten.

Av Agne Lageson.

Föreliggande uppsats vill huvudsakligen med ledning av 1 Kor. söka ge en kort framställning av den urkristna församlingens ämbeten. Först skall dock en skiss lämnas över den enskilda församlingen och dess förhållande till kyrkan — Guds församling. Detta för att bakgrunden till framställningen om ämbetena skall bliva något närmare klarlagd.

Redan i 1 Kor kap. 1:2 stöta vi på uttrycket »den Guds församling som finnes i Korint». I de närmast följande orden av samma vers få vi av aposteln Paulus en närmare beskrivning på vilka som räknas till denna församling. Det är »de i Kristus Jesus helgade, de som äro kallade och heliga». Vi få också ett klart besked om att Paulus icke blott vänder sig till församlingen i Korint, ty i slutorden av den anförda versen står »på alla orter där de eller vi bo». Guds församling är totaluttrycket för alla kallade och heliga d.v.s. alla som av Gud blivit utvalda till delaktighet av det nya förbundet i Kristus. Den enskilda församlingen i Korint, i Efesus o.s.v. är en lokal manifestation av dessa kallade. Vad det gäller den andliga kvaliteten, skall alltså ej någon skillnad föreligga mellan lokal-församlingen och Guds församling. Dock blir det i realiteten så att Guds församling får uppfattas som den ideala församlingen, av vilken lokalförsamlingen ger ett klarare eller mat-tare återsken. Men sin kontakt med Guds församling får lokalförsamlingen aldrig släppa. Blott som en lem i den stora kroppen är lokalförsamlingen motiverad, och försöker den bryta

sig ur detta sitt organiska sammanhang står den ej mer på den rätta grunden — ja, har ingen grund alls. Av det här sagda torde framgå att då Paulus i 1 Kor 4:17 talar om den lära, som han förkunnar i alla församlingar hans mening är: på alla de platser där det finnes människor, få eller många vilka tagit emot kallelsten till det nya livet i Kristus.

Någon över- eller underordning mellan de urkristna församlingarna har ej existerat, och trots den gemensamma konstitutiva grundvalen hade varje församling dock sin egen prägel. Församlingarnas yttre struktur bestämdes ju därav att det på olika platser var folk av skilda stånd och villkor, som rekryterade församlingarna, och skillnaderna i församlingsbilden kan väl också vara förorsakad av församlingarnas växlande ställning gentemot de olika riktningar, som ville komma den unga församlingen till livs. Den yttre olikheten tolereras dock icke i hur hög grad som helst. I 1 Kor 7:14 stadgar Paulus en ordning, som skall gälla för alla församlingar. I detta stycke hade tydligen korintierna gått sin egen väg, men häremot förordnar Paulus att alla församlingar skola vara lika. Paulus gör här ett påbud, som han tydligen är förvissad om att kunna legitimera utifrån förhållandet i Guds församling. Seden måste vara lika ty den är Kristi lag, som gäller i församlingen. Varje församling som i sanning är en lem i den stora kroppen, vars huvud är Kristus måste ha den ordning, som Kristus påbjudit. Då församlingen vikit från den väg, som den skulle gå grep Paulus in och tillrättavisade. Han säger i kap. 11:22 på tal om gemenskapsmåltiderna, vilkas innebörd man ej längre i Korint hade klar för sig: »Eller är det så att I förakten Guds församling ...» Förakten I, menar Paulus, dem som Gud långt ifrån att förakta i stället har kallat till att vara heliga och att stå i gemenskap med Kristus. I Guds sanna församling, där det främsta kännetecknet för en medlem är att ha mottagit kallelsten, finns inte rik eller fattig, hög eller låg men i Korint hade

tydliga anseende till person otillbörligt fått komma i dagen. Den andliga kvaliteten var i Korint ej av Guds församlings art.

Då man talar om församlingen i urkristendomen är det oftast antingen fråga om Guds församling eller om en lokal församling. Det torde dock behöva observeras att även en liten krets av troende, så liten att den kunde rymmas i ett privat hus, av Paulus kallas för församling — kap. 16:19. I denna användning av uttrycket församling ligger dock ingen motsättning till lokalförsamlingsbegreppet. Också den lilla skaran är ett utflöde av Guds församling, av gudsfolket och också åt den är löftet givet: Matt 18:20. Också de två och de tre få representera den stora Guds församling och vara en lem i den stora kroppen, vars huvud är Kristus.

I det föregående har den enskilda församlingens ställning något närmare preciserats. Vad var det då inom församlingen, som var det karakteristiska? Det kan väl knappast betvivlas att församlingen själv i de andeingivna ämbetena såg det mest säregna för en kristen församling. Och därtill torde väl ingen, som utifrån sina sentida bristande insikter vill söka karakterisera den urkristna församlingen ha någon grundad anledning att göra invändningar. Anden var ju det nya, som kom till den kristna församlingen och som hur lik denna församling än var den judiska dock skapade den genomgripande skillnaden. Nåväl, har man menat, men icke voro väl alla ämbeten av sådan karaktär? De organisatoriska ämbetena äro väl ej verkade av Anden? Särskilt under 1800-talet var en dylik uppdelning av ämbetena på modet. Men hela denna skillnad avvisar Paulus på det bestämdaste. Varje församlingsmedlem som har en uppgift har fått denna genom Anden och såsom andeingivna äro ju alla ämbeten nådegåvor, det må sedan gälla apostelns, profetens, lärarens, församlingsföreståndarens eller diakonens ämbete. De olika ämbetena äro verkade av en och samma Ande och äro blott olika yttringar därav. Paulus talar heller aldrig

om att någon är vald eller utsedd till en tjänst utan att någon är satt d.v.s. av Anden insatt till en uppgift i församlingen. Ty ämbetena äro ej knutna till en enskild församling utan till Guds församling, i vars olika lokala manifestationer de sedan träda in. Ämbetena voro liksom nådegåvorna, till vilka de i viss mening kunna räknas, aldrig avsedda att ge bäraren ställning och makt utan voro till församlingens tjänst. Några heders-ämbeten kände man inte till.

Såväl i 1 Kor 12:28 som i Ef 4:11 nämnes *apostelns* ämbete först i raden av ämbeten. En apostel var en resande missionär, som hade till uppgift att resa runt och förkunna evangelium och vara behjälplig under församlingens första riskfyllda tid innan medlemmarna voro befästa i sin tro. Man kunde ju ha väntat att aposteln, som först konfronterade människor med evangelium, också döpte. Enligt Pauli ord i kap. 1:17 torde dock detta ej ha varit det vanliga. Den i Matteus 28:19 givna dopbefallningen stod tydligen ej i motsättning till denna praxis. Hur som helst så har ej Paulus ansett sig böra döpa annat än i undantagsfall. I många fall hade Paulus medhjälpare med sig på sina resor. Det syntes därför ej otänkbart att Paulus själv helt ägnade sig åt förkunnandet av evangelium under det att han överlät dopverksamheten åt sina medhjälpare. Detta ligger ju i linje med orden i kap. 1:17 som synas böra fattas så, att enligt Pauli mening inte ens en apostel hade mer än en uppgift. Aposteln skall i sig förena *visdom* och *insikt* för att rätt kunna förkunna evangelium. Under detta sitt arbete får aposteln ofta lida betryck och svårigheter. Men oförtrutet arbetar han vidare, viss om sin höga kallelse (kap. 4:9-13) till Guds medarbetare (kap. 3:9) ja, till Kristi ställföreträdare som församlingens huvud. Aposteln var en pelare i församlingen. Men trots det myckna och betydelsefulla arbete som en apostel utför kan han alltid göra Pauli ord i kap. 15:10 till sina: dock icke jag utan Guds nåd som varit med mig.

Profetens ämbete är ett speciellt kristet, som inte alls har någon motsvarighet i den judiska gudstjänsten. Judarna hävdade ju med bestämdhet att profetians tid var slut. De kristna åter stödde sig på Joel 2:28 och menade, att profeternas framträdande i församlingen utgjorde en direkt fortsättning av den gammaltestamentliga profetian. Profeten talade visdomens ord. Han talade ej till de omogna i församlingen utan till de fullmogna. Profetian är ett tecken, ej för dem som icke tro, utan för dem som tro. Kap. 14:22. Profeten låter höra sig i predikan och bön. En andeburen predikant kan sägas vara den närmaste motsvarigheten till profeten. Han kunde med utgång från Gamla Testamentet sätta in både det förflutna och det närvarande i sitt rätta sammanhang, så att det han sade verkligen grep åhörarnas hjärtan. Ja, han kunde också, då han ju hade gåvan att mottaga uppenbarelser, giva utsagor om kommande Guds ingripanden i världen och så kunde han bli en vägvisare för åhörarna. Profeten representerade kontakten med den gudomliga *visdomen* och först med honom fick församlingen sin rätta orientering uppåt. Liksom de stora profeterna på det gamla förbundets tid kände profeten både gåvan att få mottaga och tvånget att förkunna. Vad det gäller profetens yttre ställning kunde han ju både vara knuten till en viss församling och vara resande. Han hade rätt att få sitt uppehälle av församlingen. Detta kunde helt naturligt väcka falska profeters lust att försöka skaffa sig förmåner på församlingens bekostnad. Såväl Paulus som Didache ger bestämda råd angående avslöjande av dylika profeter, i vilka ingen Andens stämma talade. Den sanne profeten, vars ord tröstade, lärde, förmanade och varnade betraktades med mycken aktning och vördnad. Profeti-ans gåva sättes av Paulus högt. Kap. 14:39.

Profetens hjälp och stöd var *läraren*. Dennes verksamhet avsåg att inge faktiska kunskaper hos församlingsmedlemmarna. Läraren hade en stor uppgift både i gudstjänsten och

utanför densamma. I gudstjänsten deltog han genom att läsa upp ett stycke ur den Heliga Skrift och förklara och uttyda det upplästa. Han skulle alltså inte ge någon predikan över det upplästa stycket utan anknyta det upplästa till kristna grundsatser. Utanför gudstjänsten ledde läraren undervisningen i bibelskolan samt konfirmandundervisningen. Med stor iver omfattade församlingen de av läraren ledda bibelstudierna, och under dessa inhämtade man sin bibelkunskap som var helt enkelt imponerande särskilt då man betänker att de flesta kristna ej voro uppfostrade vare sig i kristen eller judisk miljö. Den uppgift som åvilade läraren var som synes mycket omfattande och betydelsefull. Jämföra vi lärarens ställning i den judiska och den kristna församlingen träder det nya i uppgiften i öppen dager. Den judiske läraren hade sin uppgift i skolundervisningen men hade ej någon funktion i gudstjänsten, där, som vi sett, den kristne läraren spelade en viktig roll och jämte profeten bar upp huvudansvaret för gudstjänsten.

Ur 1 Kor 12:28 kunna vi utläsa, att jämte de hittills omnämnda ämbetena även sådana uppgifter, som vi ej äro vana att räkna bland ämbeten, av Paulus gávos en dylik plats. Detta har sin grund däri i [att] Paulus ej gör skarp skillnad mellan ämbete och tjänst eller uppgift. Det är ju i ena som i andra fallet Kristi Ande som står bakom och inspirerar till insatser för församlingens bästa. *Helbrägdagörelsens* gåva var given åt någon eller några i församlingen. Botandet av de sjuka genom handpåläggning och bön skedde ute i församlingen och hade kanske plats även i gudstjänsten. Den som hade gåvan, gick omkring och uppsökte de sjuka och hjälpte dem. Nära till denna verksamhet slöt sig diakonien. *Diakonerna*, som utgjordes av de yngre i presbyterkollegiet, hade vård om de gamla, sjuka och fattiga i församlingen. Det är väl ej otänkbart att bland diakonerna funnits personer, som också hade helbrägdagörelsens gåva. Visserligen är det ju regel, att var och en hade

blott en särskild gåva, men helbrägdagörelsens och diakoniens ämbeten synes ligga varandra så nära, att det förefaller sannolikt, att de skulle ha kunnat förenas i en person. Något belägg för denna tanke har dock ej kunnat finnas i 1 Kor.

Bland styresmännen torde *församlingsföreståndaren* vara en av de viktigaste. Sedan Paulus lämnat Korint var det Stefanus som där innehade detta ämbete. Han var föreståndare och ledare för gudstjänster och sammankomster och hade av allt att döma en central plats också vid brödrämåltiderna. Vid sin sida hade föreståndaren medhjälpare och vi erfara ur kap. 16:16 hur Paulus uppskattar dessa män, som arbeta och bemöda sig för församlingen och hur han uppmanar församlingsmedlemmarna att underordna sig dem. Det var tydligen i allmänhet de som kristna äldste i församlingen som fick dessa uppgifter. Dock var, som förut påpekats, också dessa ämbeten verkade av Anden och ej på något sätt att principiellt skilja från t.ex. profetens eller lärarens.

Ämbetena gåvo åt den urkristna församlingen dess särpräglade karaktär. Genom ämbetenas trogna förvaltning tillväxte församlingen i andlig och moralisk kraft och utformade sin särart gentemot den omgivande världens mångskiftande religioner och i synnerhet mot den judiska synagogan, som under kristendomens första århundrade var den ständige fienden. Ur synagogan hade ju, menade judarna, de kristna brutit sig ut och avfallit från den ende sanne gudens förbund. Diametralt motsatt var Pauli mening. Det var judarna, vilka ej ville acceptera Kristus som Messias, som tagit steget ut ur den gamla Guds församling, som existerat från tidernas begynnelse. De kristna voro, menade Paulus, de som förblivit trogna. Så levde den kristna församlingen vidare, alltid medveten om sitt ursprung i Guds församling. Och genom stormiga tider ha dess ämbeten under tidens tryck från att ha varit andeingivna blivit mer och mer fasta och reglerade allt eftersom kyrkan växte

och frontställningen mot den världsliga makten det krävde. Men aldrig kan den kristna församlingen fylla sin uppgift om bärarna av dess ämbeten glömma Pauli ord i 1 Kor 12:4-6 att det är *en* Ande, *en* Herre och *en* Gud och att det är Han som verkar allt i alla.

Något om "församlingen" i N.T.

Av Bertil Alberius.

När man ser en menighet församlad till gudstjänst i Herrens hus, kan man med fullt fog säga: »Detta är Guds församling, Kristi kyrka». Men det är icke alltid man tänker på det sammanhang, i vilket denna enskilda menighet står i förhållande till grannkyrkornas och alla andra »församlingar». Man ser den ofta såsom en enskild företeelse, vilken blivit till genom att några, som bekänt sig till evangeliet, slutit sig samman och utsett ett fåtal till att handha ämbetena. Men de flesta medlemmarna tyckas ha blivit utan något speciellt ansvar i församlingen utom åhörarens. Eller också kanske man där ser en organisation, som i sina rullor inför dem, som tack vare organisationens syftemål, evangeliets utbredande, bekänna sig till evangeliet. Man ser den som en exklusiv förening, grundad enbart på sina »Stadgar», inom vilka den söker innesluta Jesus Kristus och hans verk, i stället för att man betraktar den såsom själv innesluten i Jesus Kristus och såsom en del av Kristi kyrka på jorden, såsom en lem i Kristi kropp, sóma Christú. Ty så säger N.T. om »församlingen», och andra meningar har där icke något stöd. N.T. talar om församlingen såsom en organism, vars lemmar sammanhållas »i Kristus», en enda inklusiv sådan, i vilken varje menighet, den lilla lätt räknade såväl som den tusenhövdade, är en del. Alla äro organiskt förenade med och i corpus Christi och utgöra levande celler och lemmar däri.

Denna organism, som Kristi kropp församlingen utgör, skapades av Gud en gång för alla, den är av evighet och till evighet. Stefanus talar om den inför Stora rådet i Jerusalem och säger: »Denne var det, som var i församlingen, då denna vari öknen ...» (Apg 7:38) och Ps 22:23 säger (citerat i Hebr 2:12): »Jag skall förkunna ditt namn för mina bröder, mitt i församlingen skall jag lova dig.» Denna ekklesia utgjorde judafolket (Apg 13:17), som blev gudsfolket, men fariséerna förvaltade dåligt det arv de fått av Gud genom fäderna (Lk 11:49, Mt 21:35-36), och då Gud åter ville upprätta förbindelsen hade de så kört fast i tron på sin egen förmåga att i sig själva kunna nå Gud (jfr Hugo Odeberg: Fariseism och kristendom), att de förkastade Guds Son. De hade inget behov av en försonare (Apg 13:23), som skulle återföra dem till ett »rätt» förhållande till Gud (Rom 10:2-3). Så hade det succesiva fjärmandet från Gud skett, vilket kulminerade i att judarna korsfäste Sonen.

Därför blev det så att de som kommo att kallas för kristna, utgjorde den egentliga fortsättningen av den G.T.-liga församlingen, av Israel. Det stora flertalet judar avsondrade sig (Rom 11:25), och de blevo därför lika grenar, som brutits bort från det äkta olivträdet och i deras ställe inympades grenar från ett vilt olivträd (Rom 11:17), hedningar, vilka förut icke sökt Gud (Jes 65:1) och genom vilka nu olikträdet fortsatte sin tillväxt. Att så var fallet synes därav, att varken Jesus eller apostlarna (Paulus inberäknad) ville övergiva de medel för Guds uppenbarelse, som judarna ägde. G.T. var fortfarande Guds heliga ord, templet och synagogan var ofta platsen för Jesu framträdande i undervisning och kraftgärningar. Paulus verkade inom synagogan, till dess han och de som lyssnade till honom blevo utstötta, ex. i Korint (Apg 18:7, 13).

Detta »det nya Israel» är ett verkligt, ett nytt Israel, ty att vara »rätt jude» har icke med köttets härkomst att skaffa (Joh

8:39-47, Mt 3:9). Det är detta nya Israel, som utgör den rätta församlingen i motsats till judarna, och dess historia har analoga drag med judafolkets. Så bedja vi t.ex. i kollekthönen på påskdagen: »O allsmäktige, evige Gud, du som genom Moses förde ditt folk ut ur Egypten och befälde det att årligen hålla påsk och att äta påskalammet, för också oss, o himmelske Fader, ut ur det andliga Egypten, och gör oss delaktiga av det sanna påskalammet, som är din Son, Jesus Kristus, vår Herre, vilken denna dag har vunnit seger över döden och öppnat oss vägen till evigt liv och nu lever och regerar med dig och den helige Ande, från evighet till evighet. Amen.» Den nya utkorelsehandlingen blev påskdagens under, liksom gamla förbundet hade sin Moses, har det nya Jesus (Hebr 9:15) liksom Gud förde sitt utkorade folk ut ur träländet Egypten, förer nu Gud genom Jesus sina kallade ut ur det andliga mörkrets Egypten (Ef 5:8, 2 Kor 3:14), liksom fäderna åto sitt påskalammet, så hava vi i nattvarden delaktighet i »det sanna påskalammet» (1 Kor 5:7), och liksom G.T. har sin omskärelse, har N.T. sitt dop (Kol 2:11).

Församlingen i N.T. är alltså den från evighet av Gud skapade Guds församling, som i sig upptar dem som kallas. Denna församling, som är ett Guds verk genom Kristus, benämner Paulus som Kristus, Kristi kropp. Den är ingen individuell, exklusiv sammanslutning utan är realiter Kristi kropp, objektiv, evig. Församlingen är organet för Kristi verkan i världen och ett sådant organ måste vara synligt. Ralf Luther säger: »Osynlig är anden, synlig är Kristi kropp. I egenskap av Kristi kropp är församlingen (uppenbarelse av) den närvarande Kristus, det organ han använder sig av i denna synliga värld». Ty lika nödvändigt som det är, att den armé eller flotta man vill göra erövringar med i denna världen, är synlig, lika nödvändigt är det, att Kristus uppenbarar sig synligt. Kristus uppenbarar sig sålunda i denna församling, utträttar vad han vill

uträtta genom den. På så sätt är församlingen en synlig uppenbarelse av Kristus, är Kristi kropp. När en människa frälses, vinner hon »frälsningen i Kristus Jesus» (2 Tim 2:10), vinner den »genom vår Herre, Jesus Kristus» (1 Tess 5:9) och inlemmas i och med detta i Kristus, i Kristi kropp, och blir en levande lem i den. Vår tanke är kanske ovan att röra sig med denna speciella betydelse av Kristi »kropp», varför innebörden därav går oss lätt förbi. Men i denna corpus Christi inlemmas vi såsom nödvändiga lemmar (1 Kor 6:15 a), vi inympas såsom grenar i vinträdet Kristus (Joh 15:1-6), en bild, som Jesus själv använder, vi bliva levande stenar i Guds tempel (1 Kor 3:16, 2 Kor 6:16). Icke är väl kroppen endast summan av lemmarna, vinträdet summan av grenarna och templet summan av stenarna? Det som finns förut och utgör förutsättningen för att delarna skola bli något helt, en kropp, ett träd, ett tempel är Kristus och Kristus såsom en absolut verklig, levande realitet. Utanför Kristus finns ingen möjlighet till frälsning, han innesluter i sig all förbindelse mellan människan och Gud, utgör enda sammanknytningspunkten mellan Guds nedstigande och människans uppstigande (Joh 1:51). Människan måste födas in i den nya, andliga tillvaron och bli något helt nytt, dö från den gamla, syndiga och födas in i den nya (2 Kor 5:17, Titus 3:5). Detta nya liv kräver lika absolut som det jordiska en födelse (Joh 3:1-8), då den andliga, gudomliga världen är lika reel som den fysiska (Professor Odeberg: *The fourth gospel*). Därför måste människan medvetet ympas in i vinträdet Kristus, ty såsom självständig kan grenen icke ha liv, den lever endast, då den får liv från trädet. Människan måste inlemmas i Kristi kropp, bli en lem bland de andra lemmarna, ty en enda människa kan icke ompänna hela Kristi fullhet (1 Kor 12:27). Därför är Kristus för stor. Men hon kommer att representera, ja att bli en del därav och därigenom att de olika lemmarna utgöra olika sidor av Kristi fullhet, blir Kristi kropp

helt och fullt en kropp. »Ty såsom kroppen är en enda och har många lemmar och såsom alla kroppens lemmar, ehuru de äro många utgöra en enda kropp, så är det också med Kristus.»

En organisation är »framorganiserad» av lika, men Kristi kropp har såsom organism (Joh 17:20-23) sina lemmar insatta av Gud (1 Kor 12:18). Lika nödvändigt som det är att en människas kropp består av olika lemmar, lika nödvändigt är det för Kristi kropp. Paulus säger i 1 Kor 12:19: »Om hela kroppen vore öga, var vore då hörseln, om hela vore hörsel, var vore då lukten?» — »Och om alla lemmarna vore en och samma lem, var vore då kroppen?» Alla lemmarna tillsammans, församlingen, utgöra sålunda Kristi fullhet, äro »hans kropp, det som fyllts av honom som fyller allt med allt». Därför är det omöjligt för en enstaka lem att vara »sig själv nog», oberoende av de övriga lemmarna (1 Kor 12:15-26) och endast beroende av Kristus själv. Då lemman är i kroppen upphör dess självständighet, den har sitt liv uteslutande därför att den tillhör kroppen, dess »individualitet» försvinner, den uppgår helt i kroppen och handlar icke såsom något självständigt och gör inget för sig själv såsom fristående och såsom »individ» utan har så absorberats i kroppen, att dess egen vilja är kroppens vilja såsom helhet. Till denna enighet manar Paulus i 1 Kor 1:10, och i detta brevets 12 kap i förut citerade verser 15-26 utlägger Paulus nödvändigheten av evighet. För en sådan en enda viljas handlande i Kristi kropp måste den enskilde individen låta även sin egen vilja försvinna, helt uppgå i helheten och enheten, inrikta den helt i enlighet med Kristi vilja, och därigenom nås den viljans frihet, som gör den enskilde oberoende av de många »hänsyn» och frestelser, köttets begärelser och mänsklig svaghet, vilka komma honom att slitas mellan många olika viljor. Icke ens såsom tanke uppstiger det inom honom att göra de buden emot: »Du skall älska Gud över allting» och »Du skall älska din nästa såsom dig själv». Han är

fri i förhållande till allt och är icke slav under något och kan icke bli det, då han fullkomligt är Kristi livegne och frie (1 Kor 7:22). Paulus talar också om sig såsom en livegen förvaltare (1 Kor 9:17).

När individen så uppgått i församlingen, Kristi kropp, och all individualism upphört, har Kristus tagit boning i den människan (1 Joh 3 :24). Joh 15:4: »Förbliven i mig såsom jag i eder. Såsom grenen icke kan bära frukt av sig själv, om den icke förbliver i vinträdet, så kunnen I det ej heller, om I icke förbliven i mig.» »Församlingen är i Kristus. Det betyder, att den är i Kristi verksamhetsfält, inom sfären för hans inflytande och är uttagen ur det område, där den mot Gud fientliga världen och de demoniska makterna verka». Jfr Kol 1:13, 1 Petri 2:9. Och liksom vår egen kropps lemmar få sina direktiv från huvudet, så skall även Kristi kropps lemmar hämta sina från församlingens huvud, som är Kristus; Ef 5:23: »... såsom även Kristus är församlingens huvud», »och han är huvudet för kroppen, som är församlingen», även Ef 1:22 och 4:15. Kristus är huvudet, förstlingen (1 Kor 15:20) av det nya släktet i motsats till det gamla, vars huvud är Adam (Rom 5:12). Genom Adam kom synden och döden in i världen, men i Kristus har det nya släktet frigjorts från deras herravälde, därför att Kristus själv uppstod från de döda såsom förstling och huvud för det nya släktet, d.v.s. Kristi kropp. Och vad som gäller huvudet, gäller även kroppen, lika väl som hela människosläktet genom Adams fall blev bundet i synd och död. »Ty eftersom döden kom genom *en* människa, så kom ock genom *en* människa de dödas uppståndelse. Och såsom i Adam alla dö, så skola ock i Kristus alla göras levande. Men var och en i sin ordning: Kristus såsom förstlingen, sedan de som höra Kristus till vid hans tillkommelse (1 Kor 15:21-23). Rom 8:1. Kristus är icke huvudet i motsats till kroppen utan allt är en enda oskiljbar helhet.

Så är kroppen hel och hållen, Kristus är huvudet för kroppen, vi äro lemmarna, vilka ha sitt liv endast i o.m. att de tillhöra kroppen och som låta Kristi vilja vara enda normen och enda lagen. Det inbördes förhållandet mellan dessa lemmar skall utmärkas av tjänandet (Rom 12:5). 1 Petri 4:10: »... tjänan varandra, var och en med den nådegåva han har undfått, såsom goda förvaltare av Guds mångfaldiga nåd». Också Jesus själv säger i Mk 10:42 ff: »I veten att de som tyckas vara folkens furstar härska över dem, och att deras mäktige bruka sin myndighet mot dem. Men så är det icke bland eder; utan den som vill vara stor bland eder, han vare eder tjänare, och den som vill vara främst bland eder, han vare allas dräng. Också Människosonen har ju kommit, icke för att låta tjäna sig, utan för att tjäna och giva sitt liv till lösen för många.» För den enskilde lemmen gäller Fil 2:3: »Fasthellre må var och en i ödmjukhet akta den andre förmer än sig själv». David Hedegård säger i Glädjens brev om detta citat: »Ödmjukhet är sålunda av nöden. Ödmjukheten är motsatsen till 'begär efter fåfänglig ära'. Ödmjukheten består i att man så gripes av Gud, att det egna jaget och dess intressen förlora sin makt i ens innersta.» Dock ligger det i ödmjukheten ingen självunderskattning utan det, att jag aktar min nästa högre än mig själv. »Den som vill berömma sig, han berömme sig av Herren» 1 Kor 1:31. Därigenom att varje lem så har uppgivit sig själv och utger sig själv i tjänandet blir gemenskapens rika innehåll en grundpelare i templet. Denna gemenskap vinnes genom att varje lem förnekar sig själv, hatar sitt eget liv (Lk 14:26). Det vill enligt Ralf Luther säga: »Att uppgiva sitt privata liv, åsidosätta sina privata böjelser, sysselsättningar, hobbies, göra sig fri från dem, om tjänsten kräver det» (Joh 12:25). I stället har lemmarna en ständig, obruten gemenskap med kroppens Herre och med varandra (Joh 14:20, 1 Joh 1:3). Tjänandet består i att var och en förvaltar »den nådegåva han har undfått».

Ty liksom varje en kropps lem har sin speciella uppgift, så har Kristi kropps varje lem sin särskilda uppgift, vilken Paulus kallar nådegåva, *chárisma*. Det är en nödvändighet, att dessa lemmar äro olika, och genom det ömsesidiga tjänandet råder harmoni i Kristi kropp. Redan i ordet medlem ligger detta, att den enskilde endast är en del i den stora helheten, »Kristi kropp», i vilken varje lem är begåvad med sin särskilda gåva för tjänst i församlingen.

Liksom alla en kropps lemmar få sin del i kroppens gemensamma föda, så hade alla urförsamlingens medlemmar var och ens lekamliga ägodelar gemensamma till allas gagn (Apg 2:45). Detta gäller fortfarande och måste fortfarande gälla i fråga om de andliga gåvorna. I 1 Kor 12 undervisar Paulus korintierna om dessa gåvor. Anledningen därtill är kanske den, att de missbrukats, därför att man feltolkat betydelsen av »andegåva». En andegåva är och förblir andegåva endast om den ställes i församlingens tjänst oberoende av vem som är bäraren av den. Andegåvan skall tjäna till att uppbygga församlingen (Ef 4:12) och församlingsmedlemmen, den skall trösta, lära, förmana och varna. Denna uppbyggelse består icke i fromt tal, som sätter känslorna i rörelse och framkallar en slags halvpsykos hos den »uppbyggde», en stämning, som bortblåses av vardagens svagaste fläkt. För denna sinnesrörelse behöver ingen andegåva verka; sådant kan, enligt Ralf Luther, varje halvreligiös människa åstadkomma, »men att uppbygga (d.v.s. att omplantera ett människoliv i en annan världs mark) är endast *en* mäktig till» (Apg 20:32). För att utföra detta har Gud givit andegåvorna (Ef 4:12-16). Men i och med att detta mål förfelas, är också andegåvorna förfelade, t.ex. då bäraren av andegåvan prisas i st.f. Anden. De givas nämligen icke för att utmärka någon, för att den ene skall förhäva sig mot den andre, utan för att den ene skall ha omsorg om den andre (1 Kor 12:24-25). Icke heller är det så, att den andebegåvade skulle

vara sig själv nog och endast beroende av gåvans givare. Någon sådan individualitet finns icke i N.T. »Ingen kan leva på en andegåva». Utan snarare är det så som 2 Kor 12:9 säger: kraften fullkomnas i svaghet, som helt enkelt betyder det, att den som mest uppgivit sig själv och sitt eget, han har mest ställt sig till förfogande för Guds kraft. Individualiteten hos en församlingsmedlem är endast den hans nådegåva ger honom i det han ställer den i församlingens tjänst. Han blir en aktiv arbetare i att bygga upp Guds tempel och blir icke lik »den arbetare, som står för sig själv ett stycke ifrån det stora bygget och leker med några stenar i den tron, att han har den förnämligaste tjänsten» (professor Odeberg). Därför är det ingen rangskillnad mellan andegåvorna d.v.s. ämbetena i församlingen. Alla stenarna äro lika viktiga för en tempelbyggnads fullkomlighet, och en sten ur grunden skulle icke kunna passa in och ersätta en sten i tornet eller tvärtom, därtill äro de alltför olika; men fördenskull ha icke den ena större värde än den andra. På samma sätt är det i Guds stora tempelbyggnad, församlingen. Var och en blir fullkomlig, om han släpper till sig för Guds fullkomlighet d.v.s. helt är i Kristus.

Dessa nådegåvor äro alltså så olika, att de tillsammans utgöra Kristi fullhet. Såväl i 1 Kor 12 som Rom 12 behandlar Paulus de ämbeten i församlingen, vilka andegåvorna utgöra. Några nämnas även i Ef 4:11, Apg 13:1 och Did 11. De äro enligt 1 Kor 12: att tala visdomens ord, ex. Stefanus' tal inför Stora rådet (Apg 7), varigenom han gav det möjlighet att döma om sanningen (R. Luther), att tala det rätta i det rätta ögonblicket och det en Guds visdom till skillnad från denna världens (1 Kor 2:6-7); att tala kunskapens ord, att tränga in i de gudomliga hemligheternas djup. Dessa båda representera visheten och insikten, men det är icke dessa själva, som här framhållas utan deras tal, alltså det gagn nästan får genom dem. Chokma = vishet och Bina = gnosis = insikt motsvara och

komplettera varandra, så att insikten blir den praktiska tillämpningen av visheten, vilken fattar Kristus, medan då insikten fattar, hur livet i Kristus skall levas. Aposteln innehade dessa båda andegåvor i kyrkan, han tillhörde icke en viss församling utan reste omkring från ort till ort, där han förkunnade evangeliet och grundade församlingar. Did. 11:4-5 säger: »Var och en apostel, som kommer till eder, bör mottagas såsom Herren. Men han skall ej kvarstanna mer än en enda dag; dock, om det är nödvändigt, även den andra; men kvarstannar han tre dagar, är han en falsk profet.» Han hade Kristi fullmakt på sitt ämbete (Gal 1:1) och hade sitt apostlaämbete givet av Kristus, ja Kristus identifierar sig själv med honom (Mt 10:40, Lk 10:16). Aposteln hade alltså att föda till liv, plantera; han var sändebudet för evangeliets utbredande. Paulus är typen för en apostel; han döper icke så mycket (1 Kor 1:17) utan grundar, föder till liv (1 Kor 4:15).

En annan nådegåva var tro, icke lärans tro utan tecknenas, den tro som förmår förflytta berg. Jesus talar härom i Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lk 17:6 och anför det egendomliga exemplet, hur den som verkligen har tro kan säga till berget: »Häv dig upp och kasta dig i havet!» För den som har tro är ingenting omöjligt, han är fri i förhållande till allt och kan göra vad som helst utan att något tillräknas såsom synd, Rom 14:14, 1 Joh 3:6. Men den som har denna absoluta tro skulle heller icke utnyttja sin troskraft till något så säreget som att förflytta berg och dylikt. — Vidare kraftgärningarnas (ex. 1 Kor 13:2, Apg 9:40) och helbrägdagörelsens (Apg 3:6) andegåvor, vilka väl stå i visst förhållande till trons nådegåva.

Sedan nämner Paulus två andegåvor, som ansågos såsom »de egentliga andegåvorna», profetians och andeuskiljandets. Vad aposteln planterade hade profeten att vattna. Han kunde vara kringresande såsom aposteln eller också vara i en och samma församling. Hans tal var den gudomliga visheten, som

han utlade i bön och predikan, varvid han utgick från G.T:s skrifter och med många citat icke blott förutsade framtiden utan främst tolkade det förgångna och närvarande. Joel 2:28-29. Det profetiska talet innehöll den verkliga uppbyggelsens trösta, lära, förmana och varna, ett vishetens ord i hymnisk, rytmisk stil (ex. Rom 8:31-39, 1 Kor 13). Hans bön var ofta en fri bön med många skriftord, vilket dock icke ersatte de fasta bönerna. Men det gällde att pröva andarna (1 Joh 4:1), ty många falska profeter spredo irrläror (Mt 7:15-20) och läto icke sin levnad svara mot vad de förkunnade utan hade ofta buken till sin herre (Did 11:7-12). Somliga i Korint hade nog sett lite dunkelt och menade, att en verklig profet i extasen icke kunde behärska sin ande utan var ett viljelöst redskap, men mot detta talar Paulus med sarkasm i 14:29-33; den som har Kristi ande kan tala och tiga i rätt tid, ty »Gud är ju icke oordningens Gud utan fridens». Och att pröva profeten (1 Tess 5:20-21) var icke lika med att pröva anden, då den falska profeten icke hade anden.

I Korintförsamlingen rådde tydligen en viss omognad i det andliga tillståndet att döma efter den utförliga behandling Paulus ägnar åt tungotalets nådegåva, 14:1-28. Liksom i fråga om mycket annat hade Paulus direkt anledning att göra detta, då somliga medlemmar icke läto den allmänna seden gälla, den synätheia, som skulle vara rådande i alla församlingar, som var enhetlig och utgången från Kristus, han som skapat kyrkan och dess sed. I vers 26 ändrar Paulus de moment i gudstjänsten, vilka voro oordnade och vilka skulle ställas i överensstämmelse med »seden» (synätheia). Korintierna voro ännu barn i Kristus (3:1-2, 13:11), hade icke många fäder (4:15) och hade icke befästs i tron utan läto ofta den ungdomliga entusiasmen och nyhetens behag draga bort med den lugna sansen och den erfarna eftertanken och mogenheten. Så var förhållandet med tungotalet. Det visade med sin extas, att Kris-

tus icke fullkomligt tagit gestalt i människan, det blev en självisk njutning av ett andligt företräde. Utan tvivel talade Paulus med tungor, men den uppbyggande delen i tungotalet var icke alls så stor som korintierna ville mena, och därför talade Paulus i församlingen »hellre fem ord med förstånd än tiotusen ord i tungomål» (14:19). Tal och bön i ande (v 15) böra väl finnas och de tillätos också vid gudstjänsten (v 27) i begränsad utsträckning, om någon uttydde, men de tillhöra det andliga barntillståndet; först och främst skall församlingen bedja och lovsjunga och tala med förståndet (nus), d.v.s. icke med världslig vishet (2:6) utan med Kristi förstånd. Dock är väl detta barntillstånd att föredraga framför den blaserade skepticismen hos en s.k. kristen.

Även nämner Paulus lärarens, styresmannens och dens gåva, som utövar barmhärtighet. Läraren representerar insikten, gnosis, som här blir ung. = upplysthet. Han hade vid gudstjänsten i uppgift att föredraga och förklarande uttolka skriftställena, men hans egentliga undervisning var utanför gudstjänsten. — Ledaren i församlingen var Kristus och ställföreträdare voro apostlarna. I varje församling fanns en proistamenos (föreståndare), som förestod det administrativa och som vid sin sida hade medhjälpare, presbyterna (= de äldste). De som utövade barmhärtighet mot församlingens sjuka och fattiga kallades diakoner (tjänare). — Alla ämbeten äro karismatiska. Kristi ande verkar i dem alla och är den som gör människorna till bärare av andegåvor och insätter dem som olika lemmar i samma kropp. Så är ingen lem död, utan alla ha Kristi ande, vilken är den som samordnar och utgör livsprincipen i församlingen.

Inträdet i denna Kristi kropp, varigenom människan inlemmas såsom lem, inympas såsom gren i vinträdet Kristus, blir en sten i den levande Gudens tempel, sker genom dopet (Gal 3:27). Gud kallar varje människa (2 Tim 1:9, Rom 9:24,

Ef 4:1), och Ralf Luther säger, att det redan i namnet församling ligger den betydelsen, »att det i församlingen icke är fråga om en sammanslutning av sådana, som av eget val eller på egen risk sammanslutit sig. Till församlingen komma de, som kallats dit från högre ort ... Det första är den kallandes vilja, det andra är den kallades vilja.» Liksom proselytens övergång till judendomen markerades genom omskärelsen, så införsattes människan i Kristus genom dopet (Kol 2:11-12). 1 Kor 12:13: »Ty i en och samma ande äro vi alla döpta till att utgöra en enda kropp». 1 Petri 3:21. Genom dopet växa vi samman med Kristus, så att hans död blir vår död, hans uppståndelse blir vår uppståndelse (Rom 6:5). Vårt individuella liv har upphört, och vi äro helt sammanvuxna med Kristus, och därför måste vi dö bort ifrån den »syndens kropp», som vi hava genom Adam. Så blir det ett ständigt döende från den gamla människan (Rom 6:6), och genom vårt upptagande i Kristus hava vi del i Kristi uppståndelse och i hans eget liv. Dopet blir en ingångsakt, men det omfattar sålunda också hela vårt kristna liv.

När för trons ögon den andliga verkligheten är uppenbarad såsom en absolut reel verklighet, förstår människan den fullkomliga gemenskap hon ständigt har med Kristus, då hon tillhör Kristi kropp. Genom nattvarden sker ett stärkande sammanväxande i Kristi kropp, då den är påtaglig gemenskap med Kristus själv. 1 Kor 10:16: »Välsignelsens kalk, som vi välsigna, är icke den delaktighet i Kristi blod? Brödet, som vi bryta, är icke det delaktighet av Kristi kropp?» Den är en kraftkälla, från vilken kraft och liv förmedlas genom Kristi kropp till alla dess lemmar.

Liksom nattvardsfirandet i urförsamlingen utmärktes av överjordisk glädje och frid (Apg 2:46), då man visste, att Kristus själv var närvarande så är glädjen en integrerande del i hela den kristna församlingen, är en av de främsta och största

av Andens frukter i församlingen och i församlingsmedlemmen (Gal 5:22). Det är ingen glädje som har sin orsak i yttre, utanför människan liggande moment, utan den är konstant i Kristi kropp och även sålunda i alla dess lemmar. Ty liksom Gudsriket är närvarande i Kristus, är det på samma gång närvarande i församlingen, och den som finner denna »kostbara pärla», hans glädje blir lika omedelbar som den orientaliske köpmannens, då denne finner en kostbarhet. »Guds rike ger den högtidsglädje, som bryter udden av allt elände i denna världen», säger Ralf Luther och definierar glädjen såsom något lyckliggörande, hänryckande, något som framkallar jubel ... en stor glättighet i hjärtat, en fullständig befrielse från alla sorger, lyckan av att vara skyddad och den ur allt detta härrörande strålande naturligheten och meddelsamheten mot var man: »Gläd er med mig!» (Luk 15:6, 9).

På liknande sätt ingår också friden i den livsluft församlingsmedlemmen andas. Han har lämnat denna världens »allas krig mot alla» och ingått såsom lem i en kropp (Kol 3:15). Det är främst ingen sinnesstämning utan ett reelt förhållande i alla de omständigheter han lever i. Han har öppen gemenskap med kroppens Herre och är i hans närhet skyddad för de mörkrets makter, som härska i denna världen (Joh 16:33, 14:27).

Men över allt annat står Kärleken (1 Kor 13). »Kärleken förgår aldrig. Men profetians gåva, den skall försvinna, och tungomålstalandet, det skall taga slut, och kunskapen den skall försvinna. Ty vår kunskap är fragmentarisk, och vårt profeterande är fragmentariskt; men när det kommer, som är fullkomligt, då skall det försvinna, som är fragmentariskt» (v 8-10). Kärleken i Kristi kropp är ingen affekt i stil med den jordiska kärleken, som utmärkes av ett ägandebegär, utan är det som konstituerar enheten. Därför talas det om »när det kommer som är fullkomligt»; kärleken ger fullkomligheten i kyrkan, en fullkomlighet som helt nås först i det andra livet, Filip 3:12-

15. Den som icke har denna kärlek, kan icke uppge sig själv helt och icke fullt uppgå såsom en ringa lem i Kristi kropp, och han bryter enheten; vad han gör, det gör han icke i Kristus, han fördärvar Guds tempel i st.f. att bygga på det. Så är kärleken »fullkomlighetens sammanhållande band» (Kol 3:14), den största av Andens frukter. »Men störst är kärlekens välsignelse, en kärlek som är en stråle från den eviga gudomliga kärlekens sol. Den kristna kärleken är icke den samma som den jordiska. Den är ingen affekt i människans psyke, ingen åtrå. Den är solen; 'Gud låter sin sol lysa över rättfärdiga och orättfärdiga', och det är icke bara en bild, ty kärleken lyser och värmer» (Odeberg, Pauli brev till korintierna).

Så är Kristus kroppens huvud och vi lemmarna, och vad som sker en del av kroppen det berör den såsom helhet, »om nu en lem lider, så lida alla de andra lemmarna med den; om åter en lem äras, så glädja sig alla de andra lemmarna med den» (1 Kor 12:26), och i allt som skett med Kristus har hans kropp del. Den hela fullkomligheten kan icke nås här nere på jorden, men när vi i tro hålla fast vid den rikedom vi fått oss anförtrodda (Apg 3:11), frigjorda från det som vill binda oss fast vid förgängligheten, skall hela Guds fullkomlighet taga gestalt i oss i himmelens eviga salighet. »Var trogen intill döden, så skall jag giva dig livets krona» (Apg 2:10).

Den urkristna församlingens förhållande till omvärlden.

Med särskilt hänsynstagande till 1 Kor.

Av John Olsson.

Ett av de mest brännande problemen för den kristna kyrkan har under alla tider varit dess förhållande till den omgivande världen. I vår egen sekulariserade tid är frågan minst lika aktuell som någonsin. Kristi kyrka är ju ett uttryck för det nya livet, Kristusgemenskapens liv, men kyrkan lever dock detta liv i världen, icke vid sidan av världen. Detta förhållande måste med nödvändighet leda till konflikter av olika slag. Historien visar oss, att dessa konflikter ofta blivit ödesdiga för kyrkan. Å ena sidan är kristendomens historia berättelsen om senapskornet, som lades ned i jorden och därefter växte upp och blev ett träd (Matt 13:31 f, Mark 4:31 f, Luk 13:18 f). Men å andra sidan är den också historien om fyrahanda sädesåker (Matt 13:3 ff, Mark 4:3 ff, Luk 8:5 ff), en skildring om livets kamp mot döden; en kamp som ständigt förnyas, i varje generation, hos varje människa, som blivit upptagen i Guds församling. För oss kristna nutidsmänniskor, som stå mitt uppe i denna oavslutliga kamp mellan liv och död och som alla löpa risken att få vår gudsgemenskap förstörd, är det därför av största vikt, att vi besinna oss på vår egenart i förhållande till världen. Det är härvid helt naturligt, att vi på nytt söka oss tillbaka till källorna för vår kristna tro, till Nya testamentet och dess vittnesbörd. Hur betraktade sig t.ex. församlingen i Korint, så som den skildras i Korintierbrevet? Hur såg den på den omgivande

världen? Vad säges i N.T. om förhållandet mellan kristet liv och icke-kristet? Hur ser Paulus på dessa ting?

I. Aposteln Paulus drar en skarp gränslinje mellan de människor, som befinna sig »innanför» gränserna till Guds församling, och dem, som befinna sig »utanför». Så säger han t.ex. i 1 Kor 5:12: »Ty icke tillkommer det väl mig att döma dem som äro utanför (grek. *hoi éxō*) ? Dem som äro innanför (*hoi éśō*) haven I ju att döma». Vi fråga nu först: vilka människor är det, som av Paulus kallas »de som äro innanför».

I preskriptet till 1 Kor hälsar Paulus »den Guds församling, som finnes i Korint, de i Kristus Jesus helgade, dem som äro kallade och heliga ...» (1 Kor 1:2 a). Ordet »kallad» (*klētós*) pekar på en Guds handling: för att komma in i Guds församling måste man vara kallad, utvald därtill av Gud själv. Vidare är att observera, i detta sammanhang, att ordet »helig» (*hagios*) i paulinskt språkbruk icke betyder »moraliskt fullkomlig» utan snarast »förklarad helig», »invigd till helig tjänst». Man får således icke inläsa i ordet »helig» tanken på någon etisk prestation, genom vilken man kunde tänkas förvärva hemortsrätt i Guds rike. Enligt Pauli och den urkristna församlingens syn och erfarenhet kan en människa aldrig själv välja sitt medborgarskap i himmelriket. Människan kan överhuvud intet göra; hon har blott att se sin skuld och sitt ovärde inför Gud. För Paulus ligger det paradoxala i Guds handling just däri, att Han, den rättfärdige, fridömer den skyldige, blott denne tror på Jesus Kristus (Rom 3:21 ff). Den syndare, som genom Kristi försoningsverk blivit upptagen i nådesgemenskap med Gud, förvandlas och blir en ny skapelse (2 Kor 5:17). Ett helt nytt liv börjar (Gal 2:20).

Då vi nu försökt att ge uttryck för de första kristnas egenart och konstaterat, att denna är helt präglad av Kristusgärningen, så ha vi därmed också utsagt något väsentligt även

om den urkristna församlingen såsom sådan. Men det vore ett misstag att tro, att man därmed skulle ha tolkat Pauli och urkristendomens församlingssyn. »Kyrkan» var för dem något vida mer än blott en sociologisk företeelse. Den uppfattades såsom en storhet i sig, en helhet, som man inte kunde täcka genom att summera ihop de olika delarna. Det är givet, att då Paulus skall definiera något, som går utöver det mänskliga och det för människoförnuftet fattbara, så använder han sig av bilder. Så liknas församlingen i Korint vid en byggnad, som blivit rest under Pauli ledning och vars grund är Jesus Kristus (1 Kor 3:9 ff). Det som gör byggnaden till byggnad och skiljer den från de uppstaplade materialhögarna är byggmästarens konstruktiva idé. — Ett annat uttryck för denna Pauli syn är liknelsen om församlingen såsom Guds tempel, varest Guds Ande bor (1 Kor 3:16). För att framhäva, att kyrkan är något levande, så använder Paulus också bilden av olivträdet, vars grenar symbolisera de enskilda kristna (Rom 11:16 ff). Det mest sublimes uttrycket för Pauli kyrkosyn tyckas dock de ställena i hans brev vara, som tala om kyrkan såsom Kristi kropp. De viktigaste ställena härom återfinna vi i Rom 12:5, 1 Kor 10:17, 12:12 f, 20, 27, Ef 1:22, Kol 1:18, 24, 3:15. Av Pauli sätt att tala om »Kristi kropp» framgår, att denna bild för honom betydde något mycket mera påtagligt än en symbol blott. Församlingen *var* verkligen Kristi kropp. Liksom Kristus själv antog tjänareskepnad en gång, då han kom i människogestalt (Fil 2:7), så äger han också nu, fastän upphöjd och förhärligad, en kropp i tjänaregestalt, kyrkan. Denna lider med honom, korsfästes med honom, dör med honom, uppstår med honom, förhärligas med honom (Se Rom 6:1 ff!). Denna kropp äger många lemmar, men enheten finnes i Kristus (1 Kor 12:12). Endast den finner sin rätta individualitet, som upplever sig själv såsom lem i Kristi kropp. Endast där strömmar Kristi livgivande Ande, likt blodet som pulserar i kroppen. Att avskäras

från församlingen, från Kristi kropp, medför samma katastrof för lemnen, som för grenen, då den avskäres från vinträdet (Joh 15). För denna vår undersökning är det av största vikt att observera, att det »att vara i Kristus» (2 Kor 5:17) för Paulus betyder detsamma som att vara i församlingen.

II. Det är givet, att för de människor, som kommit in i en ny tillvaro, i ett helt nytt liv blev relationen till omvärlden ett spørsmål av liksviktig art. Om hoi eso voro de som hade inlemmats i Kristi kropp, vilka voro då hoi exo?

Närmast tänka vi väl på den judiska synagogan. Hur förhöll sig synagogan till de kristna församlingarna? Det är anmärkningsvärt, att Paulus under sina missionsresor alltid sökte sig till judarnas synagogor. Ett exempel härpå må anföras ur Apg 18. Det berättas där om hur Paulus kom till Korint under sin andra missionsresa. I v 4 heter det: »Och i synagogan höll han var sabbat samtal och övertygade både judar och greker». Av detta citat och av N.T. i dess helhet framgår tydligt, att Paulus ingalunda ville se kristendomen som en ny religion och att han lika litet ville vara med om att skapa nya »föreningar» e.dyl. Hade judarna tagit emot budskapet, hade tydligen intet mer skett. Men så inträffade det förhållandet, att judarna så gott som undantagslöst ställde sig avvisande, ja, fiendliga mot Paulus och det av honom predikade evangeliet. Först sedan Paulus och hans medhjälpare blivit utdrivna, vände de sig till hedningarna. Situationen upprepades så ofta, att man med fog kunde säga, att Pauli ord i Apg 18:6 rent av blev en formel.

Huru skall man förstå detta, att Paulus så envetet hängde fast vid synagogan och alltid försökte anknyta till denna? Tydligen måste detta bero på Pauli syn på Gamla testamentet och Gamla förbundet. För Paulus stod det klart, att Guds församling icke började sitt liv i och med Jesu liv här på jorden, utan

den har existerat av evighet. Se Ef 1:3 f. Men så föllö människorna i synd (1 Mos 3), och då lades ett täckelse över mänskligheten. Gud blev den fördolde Guden. Guds församling fanns, men den levde bland töcken och mörker. Kristus själv fanns också i Gamla förbundet. Han var klippan, som åtföljde Israels barn under vandringen till Kanaans land (2 Mos 17:6, 1 Kor 10:4). Under Gamla förbundets tid var Kristus *verbum incarnandum*, ordet, som skulle bli kött. Men så kom Kristus i köttslig gestalt, ordet blev kött (Joh 1:14), blev *verbum incarnatum*. Då skedde verkligen något nytt: det gamla täckelset togs bort (2 Kor 3:16) ; det nya förbundets tid bröt in (Luk 22:20). Men detta nya ägde rum — och det är just den springande punkten — *inom* Guds församling. Då judarna i stort skulle fatta ståndpunkt till det inträffade, då inträdde en ödesdiger kris i denna församling, ty som folk förkastade judarna Jesus Kristus och bröto sig därmed ut ur Guds församling. (Se Gal 4:22 ff!) För dem tedde det sig orimligt, att den Jesus, som de låtit korsfästa och avliva, skulle vara den utlovade Messias. Så kom det sig, att både de som trodde på Jesus och de som förkastade honom betraktade sig som de rätta arvtagarna till Gamla förbundets löften. Givet är därför, att spänningen mellan dem från början var så stark den gärna kunde vara. Den farligaste fienden till den urkristna församlingen blev också just judendomen. Då de blodiga förföljelserna utbröto var det till att börja med just på grund av judarnas hat.

Genom förföljelserna skingrades Jerusalemförsamlingen åt olika håll. Församlingen, som förut levat i judisk omgivning, kom nu i beröring med den stora världen, som man kan sammanfatta under benämningen »hedningarna». Paulus, hedningarnas apostel (Rom 11:13), har givit oss en synnerligen intressant skildring av hednavärlden i Rom 1:18 ff. Paulus hävdar här, att också hedningarna en gång fått lära känna den ende sanne Guden på sitt sätt. Genom skapelseverket uppen-

barade han sig nämligen för deras förnuft (1:20). Aposteln ger här m.a.o. uttryck för tanken på en urmonoteism. Men — heter det — »de bytte bort den oförgänglige Gudens härlighet mot beläten, som voro avbilder av förgängliga människor, ja, ock av fåglar och fyrfotadjur och krälände djur» (1:23). Detta i trots av att Gud därtill utrustat dem med samvete (2:15). Gud straffade så avfallingarna med det största sedliga fördärv (1:24). Under sina missionsresor fick Paulus ofta göra bekantskap med hedendomens mörkaste djup. Villigheten att hörsamma evangelii budskap var likväl större bland hedningarna än bland judarna, men också bland hedningarna gjordes hårt motstånd mot den kristna missionen. Detta berodde väl närmast därpå, att talet om den korsfäste Kristus alltid har varit, är och förblir en dårskap för den »naturliga» människan (1 Kor 1:23, 2:14).

Ville man ge en kort sammanfattning av Pauli syn på omvärlden, innefattande både judar och hedningar — eller »greker» som Paulus gärna uttrycker sig; så t.ex. i 1 Kor 1:22 — så kunde man kanske lämpligen anföra orden i Rom 3:23. »Alla hava ju syndat och äro i avsaknad av härligheten från Gud.» Men denna härlighet framstrålade i rikt mått i Kristus och väntade s.a.s. på att bliva förd vidare ut i världen. Paulus och den urkristna församlingen uppfattade också missionen som sin främsta arbetsuppgift.

III. Vi ha i det föregående sökt utreda, i vilket förhållande den urkristna församlingen rent principiellt sett stod till omvärlden. Därvid har vi särskilt observerat, med vilken oerhörd skärpa Paulus markerar gränslinjen mellan dem, som äro »innanför» och dem, som äro »utanför». Nu återstår att försöka utreda, hur detta förhållande mellan församling och omvärld rent praktiskt, i det vardagliga livet, utgestaltade sig.

Redan tidigare ha vi hänvisat till Apg 18, där det berättas om, hur Paulus för första gången kom till Korint och hur ju-

darna i stort sett avvisade honom. Ett närmare granskande av samma kapitel ger oss dessutom flera intressanta upplysningar om den fortsatta spänningen mellan å ena sidan Paulus och de som med honom satt sin tro till Kristus och å andra sidan dem, som icke ville mottaga budskapet. Det berättas, att Paulus uppehöll sig ett år och sex månader i Korint och undervisade i Guds ord (18:11). Under denna hans vistelse där kulminerade judarnas motstånd och hat i ett upplopp, som de anstiftade för att röja honom ur vägen. Detta misslyckades dock på grund av landshövding Gallios antijudiska inställning. Apg:s framställning är visserligen knapphändig, men vi torde dock kunna draga den slutsatsen, att relationen mellan församling och omvärld, vad det rent religiösa beträffar, icke förbättrades med tiden utan präglades — så länge omvärlden höll fast vid sin hedendom — av en kamp på liv och död. Om Pauli vistelse i Korint kunna vi också läsa i Gal och 1 och 2 Tess, vilka med stor sannolikhet torde ha författats under denna tid. I 1 Tess 2:16 heter det, att judarna sökte hindra Paulus och hans medhjälpare att tala till hedningarna. Och ett par verser tidigare säger aposteln, att tessalonikerna fått lida detsamma genom sina landsmän som församlingarna i Judeen genom sina. Om onda och vanartiga människor talar Paulus i 2 Tess 3:2. Som tidigare antytts, så förvånades icke Paulus över detta motstånd. »Köttets sinne är nämligen fiendskap mot Gud, eftersom det icke är Guds lag underdånigt, ej heller kan vara det» (Rom 8:7).

De kristna kommo ofta från sämre lottade samhällsklasser (1 Kor 1:26). Därför kommo de ofta att betraktas med förakt. Allt detta var likväl förutsett av Kristus (Matt 11:25, 10:22). Så kunde denna omständighet för de kristna själva bli en tröst- och glädjekälla, ty däri uppenbarade ju sig Guds suveräna makt och hans outgrundliga vishet.

Överhuvud kunde denna världens makter icke skrämma

församlingen. Paulus var fast förvissad om, att kraften hos denna tidsålders mäktige skulle bli om intet (1 Kor 2:6). Ja, den var redan krossad, ty just då dessa mäktige genom att korsfästa »härlighetens Herre» (1 Kor 2:8) trodde sig för alltid vara kvitt denne, krossade de sig själva och sin egen makt. Just då världen utvecklade all sin makt, visade den sin oförmåga att kunna frälsa och skänka liv; då världen utvecklar all sin makt visar den sin vanmakt, ty död och förintelse är alltid följd. Men Guds allmakt visade sig däri, att Gud lät sig själv fastnaglas vid korset och så förintas, för att därigenom — förinta synd och död. Hans allmakt är försoningens allmakt. Därför kunde den urkristna församlingen vara så frimodig. Gud är starkare än allt annat, han är all världens Gud, och han vill, att alla människor skola bli frälsta (1 Tim 2:4). Självs hade Jesus givit sina lärjungar befallning om att gå ut och göra alla folk till lärjungar (Matt 28:19, Mark 16:15, Luk 24:47). Därför måste den urkristna församlingen ständigt sträva att komma i ett gott förhållande till omvärlden. »Hållen frid med alla människor, om möjligt är, och så mycket som på eder beror» (Rom 12:18). Ett annat karakteristiskt uttryck för samma sak läsa vi i 1 Kor 4:7-13, där det bl.a. heter: »... Vi bliva smädade och välsigna likväl ... man talar illa om oss, men vi tala goda ord».

För Paulus få »de som äro utanför» sitt värde just därigenom, att också de äga möjligheter till medborgarskap i Guds rike. Vi gå nu ett steg längre och ställa den frågan: hur ställde sig Paulus till den humanistiska bildningen och till kulturlivet överhuvud i omvärlden? Förkastades allt sådant som för den kristne ovidkommande ting eller spåra vi en positiv inställning? Vi vända oss på nytt till Apg och söka efter svar. I kap 17 berättas om hur Paulus kom till Aten, antikens kulturstad framför andra. Det heter om atenarna, att »de icke hade tid och håg för något annat än att tala om eller höra på något nytt för dagen» (17:21 b). Därför kunde Paulus icke ungå att väcka

uppmärksamhet, och snart befann han sig i ordskifte med representanter för epikuréernas och stoikernas filosofskolor (17:18). Dessa tvungo honom att hålla tal på Areopagen, en höjd som utgjorde centrum i Aten. I detta tal anknöt Paulus till grekiska föreställningar och citerade t.o.m. en grekisk skald. Man kunde med rätta säga, att aposteln i fråga om sitt framställningssätt gjorde sig till grek, då han vistades bland greker. Själv var han klart medveten om denna sin yttre anpassning efter åhörarnas bildningsnivå. I 1 Kor 9:19 ff säger aposteln bl.a.: »... För judarna har jag blivit såsom en jude, för att kunna vinna judar. ... För de svaga har jag blivit svag, för att kunna vinna de svaga ...» Denna Pauli inställning kommer också till klart uttryck i 1 Kor 9. Där tager aposteln upp ett motiv från det grekiska idrottslivet: löparen på tävlingsbanan. Kanske hade han själv sett de isthmiska spelen, som ju ägde rum nära Korint. I varje fall använder han här idrottstermer. — Fortsättningen av brevet är synnerligen intressant, ty redan i de första verserna i kap 10 slår Paulus om och blir en jude för judarna, i det han anknyter till judiska föreställningar. Man kan också peka på vissa ställen hos Paulus, som vittna om, att Paulus ej blott använde sig av omvärldens uttryckssätt utan också att han kunde gilla och uppskatta vissa sidor av denna omvärld. Man brukar då särskilt anföra Fil 4:8. »För övrigt, mina bröder, vad sant är, vad värdigt, vad rätt, vad rent är, vad som är älskligt och värt att akta, ja, allt vad dygd heter, och allt som förtjänar att prisas — tänken på allt sådant». Pauli hjärta vidgar sig här för det mänskligt sublimala. Tonen i yttrandet påminner om de grekiska moralisterna och själva de grekiska ord han använder vittna om genuint grekiskt inflytande. Orden värdigt (*semná*), tilltalande (*prosfilá*), värt att akta (*évfäma*) och dygd (*aretá*) användes endast här av Paulus. Av dessa och andra exempel tycks framgå, att Paulus ingalunda ställde sig avvisande mot kulturlivet såsom sådant. Sålunda respektera-

des lärdomen högt av Paulus, men blott då den var verklig lärdom och därmed ur andlig synpunkt något helt neutralt. I samma stund kunskapen upphörde att vara kunskap och blev »upplåst» och ville lämna världsförklaringar etc., blev den omedelbart brännmärkt av Paulus (1 Kor 4:6, 8:1). För Paulus står Korset alltid i centrum. Ingenting får skymma bort blicken av den Korsfäste. Jesus Kristus och honom såsom korsfäst räcker såsom livsprogram för Paulus (1 Kor 2:2). Endast i den mån humanism och kulturliv förhöllo sig neutrala gentemot budskapet om Kristus fingo de därför hemortsrätt i församlingen, där de genast fingo träda in för att tjäna Kristus. Spänningen mellan kristendom och icke-kristen kultur fanns alltså redan i den urkristna församlingen och har sedan dess aktualiserats under alla tider. Problemet hör till dem, som åter och åter måste genomkämpas och lösas på nytt.

I och med begreppet »kulturliv» träda en mängd andra därmed sammanhängande problem fram. Den, som läser 1 Kor, kan inte undgå att märka, hurusom Paulus gång på gång tar upp rent praktiska frågor, som framställts till honom av församlingen i Korint, och besvarar dessa. Hans svar inledas gärna med ett »angående ... (som I haven frågat om, så svarar jag följande)». En av de viktigaste bland de frågor, som korintierna framställde till Paulus och önskade klarhet i, var frågan om hur en kristen skall förhålla sig till sexualiteten och därmed sammanhängande problem. Paulus svarar härpå i 1 Kor 6:12-7:40. Vi veta, att senantiken — i likhet med vår egen tid — präglades av sexualism. Det är likväl märkligt, att Paulus i kap 6 bemöter samma argument för sexuell frihet, som göras gällande i nutiden. »'Allt är mig lovligt'. Ja», svarar Paulus, »men icke allt är nyttigt. 'Allt är mig lovligt'; ja, men jag bör icke låta något få makt över mig» (1 Kor 6:12). Man kan liksom höra ordväxlingen mellan Paulus och dem, som ännu sågo på hithörande ting med omvärldens ögon. »Men är det då inte

jag som rör om denna min kropp, och har jag i så fall inte rättighet att handla såsom jag vill?» — »Nej», replikerar aposteln, »du är sannerligen icke din egen. Herren Gud är din rätte ägare, och din kropp är ett tempel åt den helige Ande» (v 13 och v 19). — »Men är det inte mot naturen att leva sexuellt återhållsamt? Är det inte lika naturligt att tillfredsställa sexualdriften som sitt behov av mat och dryck?» — »Nej», menar Paulus, »det är en väsentlig skillnad (v 13). Mat måste kroppen ha dagligen, men däremot ingår icke sexualbehovet i det dagliga brödet i samma mån, så att det ovillkorligen skall tillfredsställas under alla förhållanden. Sexualiteten är nämligen blott det fysiska uttrycket för fortplantningsdriften. Denna senare ingår som huvudkomponent i ett vida större sammanhang, där njutningen blott spelar en underordnad roll. Här är det fråga om släktets liv och bestånd. Det är därför naturligt, att Paulus avvisar allt sexuellt umgänge i själviskt njutnings-syfte utom äktenskapet. (Se kap 6 slutet!)

I anslutning till frågan om otukten behandlar Paulus så frågan om äktenskap och ogift stånd (1 Kor 7). Rent principiellt har Paulus ingenting att invända mot äktenskapet. Det är av Gud själv instiftat och aposteln hänvisar till 1 Mos. 2:24: »Fördenskull skall en man övergiva sin fader och sin moder och hålla sig till sin hustru, och de tu skola varda ett kött» (6:16). Men Pauli syn kommer likväl i stor utsträckning att bestämmas av rent praktiska hänsyn. Han är fast övertygad om, att »tiden är trång» (1 Kor 7:29). Därför gör envar väl i, menade Paulus, att förbliva i den ställning, i vilken han befinner sig; den som är bunden av hustru, han må icke söka bli fri, och den som icke är bunden må icke söka sig hustru (7:26 f). Vad som i detta sammanhang mest intresserar oss är Pauli syn på de s.k. blandade äktenskapen, i vilka den ena parten var kristen och den andra icke-kristen. I 1 Kor 7:10 erinrar Paulus om Jesu förbud mot skilsmässa (Matt 5:32, 19:6, Mark 10:11 f,

Luk 16:18). »Icke skiljas» är alltså regeln för de kristna, men Paulus tager upp denna allmänna grundregel och tolkar den för korintierna i deras speciella situation. Han säger, att den kristne icke får taga initiativet till skilsmässa, men om den icke-troende parten skulle visa sig ovillig till fortsatt äktenskap, då må det äktenskapet upplösas (7:15). Tydligt vill Paulus också i detta sammanhang följa sin regel i Rom 12:18, som vi redan erinrat om, detta svåra, att hålla frid med alla människor, så vitt möjligt är, men också endast om det är möjligt, ty det nya livet i Kristus får icke uppgivas eller skadas.

Man föres från frågan om äktenskapet lätt in på frågan om kvinnans ställning inom församlingen och hennes motsvarande ställning inom den omgivande världen. I fråga om kvinnan så tänker man väl i första hand på Pauli bekanta sats: »Kvinnan tige i församlingen» (1 Kor 14:34 f). Man skulle häri närmast vilja se en antydning om, att Paulus i grund och botten hyser en mycket låg uppfattning om kvinnan. Men man gör icke full rättvisa åt aposteln, om man jämför hans syn med nutidens. Om man däremot konfronterar hans uppfattning med den dåtida omvärldens, framträder den verkliga egenarten i Pauli syn. Närmast till hands ligger det att göra en jämförelse med kvinnans ställning inom judendomen. Trots att kvinnan var mera aktad i Israel än på de flesta andra ställen i omvärlden, räknades hon nära nog till mannens bohag, i varje fall icke som hans jämlike. (Se dekalogen i 2 Mos 20, där det heter i v 17 »Du skall icke hava begärelse till din nästas hustru, ej heller till hans tjänare eller tjänarinna, ej heller till hans oxen eller åsna, ej heller till något annat som tillhör din nästa».) En from jude kunde utan vidare taga sig en veckas ledighet till torahstudier, utan att först rådgöra med sin hustru härom. Paulus däremot höjer kvinnan upp till samma nivå som mannen, trots att han gör en del rent praktiska inskränkningar (1 Kor 7:3-5). Den viktigaste av dessa var väl hennes ovan påpekade plikt att

tiga i församlingen. Men som människa har hon samma värde som mannen. Vi minnas Pauli ord i Gal. 3:28: »Här är icke jude eller grek, här är icke träl eller fri, här är icke man eller kvinna: alla ären I ett i Kristus Jesus». Och i 1 Kor 11, där aposteln ger en del föreskrifter om kvinnans klädsel, säger han: »ty såsom kvinnan är av mannen, så är ock mannen genom kvinnan; men alltsammans är av Gud» (v 12).

Vi ha så kommit in på ett annat spørsmål, nämligen på vilket sätt människovärdet uppfattades inom och utom församlingen. Pauli syn härpå framgår bl.a. just av ovan citerade ord ur Gal 3:28. För Paulus ha alla människor, utan hänsyn till social ställning, ras, kön e.dyl. samma människovärde. Det är dock en viss risk att tala alltför mycket om människovärde i samband med Paulus; snarare borde man nog tala om människans lika ovärde. För Paulus är nämligen människan först och främst en syndare i en mänsklighet, som förlorat sitt värde genom sin synd, ja, som förlorat sin ande. Ett synnerligen viktigt ställe, där Paulus utvecklar sin antropologi, är 1 Kor 2:11-16. Enligt denna får den människa, som kommer till tro på Kristus, en ny ande. Denna uppfattning bryter starkt av mot den allmänna uppfattning, som gärna talar om »gnistan» i människan. Gnistan är då tänkt såsom något gudomligt, som av naturen är nedlagt i människan. För detta sist anförda betraktelsesätt är det då helt naturligt att tala om värde. Låt vara att människan faller i synd och det gudomliga blir fördunklat, det gudomliga finns dock där. Låt vara att pärlan sölas i smuts, den är dock en pärla. Under hela kristendomens historia har denna sistnämnda uppfattning gång på gång trängt fram.

Ett annat problem, som kristenheten på Pauli tid hade att brottas med och som sedan dess bibehållit sin aktualitet, gällde de kristnas förhållande till överheten. Det viktigaste Paulusuttalandet härom utgöres av Rom 13:1 ff. Redan på Pauli tid fanns det tydligen människor, som resonerade ungefär på föl-

jande sätt: då vi nu tillhöra Kristi rike, som icke är av denna världen (Joh 18:36), så äro vi ju faktiskt tagna ut ur världen och ha därför ingen anledning att längre lyda någon mänsklig överhet. Det är säkerligen just mot denna principiella obenägenhet att erkänna överhetens myndighet, som Paulus vänder sig. Överheten uppfattades av vår apostel såsom av Gud förordnad (v 1 f), såsom en Guds tjänare, som belönar de goda och bestraffar de onda (v 4). Paulus går mycket långt och säger, att all överhet som finnes är av Gud (v 1). Detta verkar en smula underligt vid första påseendet. Tydligen måste man tänka sig in i Pauli faktiska situation för att förstå honom. Det romerska imperiet var på Pauli tid ett rättssamhälle och de romerska domstolarna voro allmänt aktade för sin stora rättvisa. Och gå vi till historien, så få vi där bekräftelse på den satsen, att de olika statssystemen i stort sett varit rättsordningar, som faktiskt utgjort ett bålverk mot ondskan. Vi minnas från evangelierna, att inte heller Jesus hade något principiellt att invända mot överhetens krav t.ex. i fråga om skatt (Matt 22:15 ff, Mark 12:13 ff, Luk 20:20 ff). Men Jesu svar på farisээрfrågan om skattepenningen antyder också, att lydningen mot staten icke får ske på bekostnad av lydningen mot Gud. Ett ypperligt exempel på en sådan kollision mellan dessa båda slag av lydningsskyldighet utgör berättelserna i Apg 4 och 5. Stora rådet sökte att hindra apostlarna i deras verksamhet och förbjöd dem helt enkelt att vidare predika i Jesu namn. Men då svarade Petrus och de andra lärjungarna: »Man måste lyda Gud mer än människor» (Apg 5:29). Det gavs alltså situationer redan under den urkristna församlingens tid, då överheten överskred sina befogenheter och reste krav, på vilka det var en bjudande plikt för varje kristen att svara nej.

Frågan om den urkristna församlingens förhållande till omvärlden har givit oss anledning att särskilt stanna vid vissa företeelser. Naturligtvis gör icke denna uppsats något anspråk

på fullständighet utan vill endast försöka att i stora drag söka tolka detta förhållande. Man skulle så till sist kunna ställa den frågan, vilka »de innanför» och »de utanför» äro i vår egen kyrka. Stundom kan det tyckas, som om man måste säga, att de allra flesta människor stå »utanför». Även om man inte behöver se så mörkt på läget ur kristen synpunkt, är det dock tydligt, att kampen och spänningen mellan kyrka och omvärld finnes kvar. Också vi kristna i denna tid stå inför den svåra uppgiften, att söka vinna världen för Kristus men därvid dock bibehålla vår kristna egenart. Formerna genom vilka evangeliet föres ut till människorna må ändras; innehållet är och måste vara detsamma under alla tider.

Oscar Haglund in memoriam.

När den lilla kretsen av fem personer kom tillsammans till konstituerande sammanträde av Erevna voro vi omedelbart ense om att kalla lektor Haglund i Sundsvall, den mångårige orädde kämpen för biblisk tro och utgivaren av Bibliskt månadshäfte, till medlem av föreningen. Sedan han förklarat sig villig, valdes han jämväl till ledamot av styrelsen. Han hade ju studerat vid Lunds Universitet och här senast avlagt sin teologie licentiatexamen. Redan från början var han livligt intresserad för samfundets verksamhet, och det var hans förhoppning att kunna komma ner till Lund och hålla ett föredrag i Erevna om bibelns inspiration. Detta skulle emellertid icke bliva förverkligat. I juni månad i år drabbades han av en akut sjukdom, som ändade hans liv. Hans plats står nu tom.

Lektor Haglund hade en verkligen enastående studiebegåvning. Hans receptiva förmåga var otrolig. Än mera sällsynt var hans förmåga att med receptivitet förena klar överblick och självständigt tänkande.

Grundlig lärdom förskaffade han sig på många områden såväl historiska som filosofiska. Hans särskilda kärlek var dock bibelns språk och historia. Han bekymrade sig föga om tidsenliga hypoteser. Hans sant vetenskapliga intresse visade sig däri, att han hade en enda fråga för all sin forskning: hur förhåller det sig i verkligheten? Vad är sant?

För sanningen om bibeln och sanningen i bibeln blev han den fördomsfrie forskaren och orädde kämpen. Hans arbete i

Bibliskt månadshäfte blev undan för undan i all stillhet uppmärksammat i allt vidare kretsar, och där det blev uppmärksammat, där blev det också högt aktat och värderat.

Haglunds författarskap var icke inskränkt till Bibliskt månadshäfte. Han utgav även flera större och mindre arbeten i bibelfrågor. Särskilt intresserade honom bibelns sista bok, Uppenbarelseboken. Bland hans skrifter märkas Profeter och profetior, Bibliska egennamn och sinnebilder, Församlingsföreståndare och diakoner enligt Nya testamentet, Kristi tillkommelse och världsfulländningen.

H. O.

Levande lutherdom.

Kyrkfolkets samling. Från Kyrkliga Förbundets för evangelisk-luthersk tro möten i Lunds stift 1925-1943. Utg. av Samuel Adrian. C. W. K. Gleerups förlag, Lund. 426 sidor. 3:50 kr.

Ibland rådes i våra dagar kyrkan till smidigare anpassning efter tidsläget, en mera social och kulturell förkunnelse med sorgfälligt undvikande av »otidsenliga» dogmer. Kyrkliga Förbundet har följt en annan linje. Dess paroll är icke anpassning utan *trohet*, trohet mot det andliga arvet från fäderna, trohet mot bibel och bekännelse, trohet först och sist mot Kyrkans levande Herre och Frälsare.

För många, alltför många, ha begreppen lutherdom och statskyrka kommit att stå som sinnebilder av förtorkad kammarlärdom, fientlig mot allt andligt liv och mot varje allvarlig, personlig fromhet. Om någon skulle inbilla sig, att Kyrkliga Förbundet företräder denna förment lutherska linje, må han begrunda följande rader av en av förbundets ledande personligheter, kyrkoherden Viktor Södergren:

»Schismen på väckelsens tid under förra århundradet orsakades i huvudsaklig mån därav att kyrkans högre ledning och till stor del dess prästerskap icke förstodo vad kristendom egentligen är. — — — Huvudsaken var i kyrkan, att *ingenting skulle hända* vare sig i själens värld eller i själarnas: »Allt lugnt i Schipkapasset!» — — — Och så vände de väckta skarorna kyrkan ryggen; de kände det som en nödvändighet för det enda nödvändigas skull: att vinna och kunna leva själens liv med Gud.» (sid. 145-146).

Detta citat ger ett klart uttryck åt den anda, som genomströmmar boken. Här är ingenstädes fråga om lära i motsats till kristet liv utan överallt om den för Nya Testamentet självklara föreningen av lära och liv. Här gives ingen huvudkudde åt säkerhetens sömn, här ljuda fastmer väckande och varnande basunstötter från redlige väktare på Sions murar. Här möter den »sunda läran», oberoende av alla tillfälliga vindkast, en förkunnelse som står i den djupaste samklang med Skriften och med den korta sammanfattning av bibelns huvudtankar, som bär namnet Luthers lilla katekes.

Det vore en lockande men alltför svår uppgift att lämna en sammanfattning av ens det huvudsakligaste innehållet. Boken är så rik, att endast ett ingående självstudium kan ge en föreställning om dess verkliga skatter. Här skall blott ges några korta antydningar.

Först kommer ett tack från biskop E. Rodhe för Kyrkliga Förbundets insats i stiftets liv. Därefter följa Ord vid inledningsgudstjänster av bl.a. biskoparna V. Rundgren och E. Rodhe, domprosten E. Newman samt prostarna C. Adrian och L. M. Engström.

Huvuddelen utgöres av *föredrag* från kyrkliga möten och kyrkodagar på skilda platser.

I. Under rubriken Ur kyrkans historia möta vi först ett reformationsföredrag av Professor A. Nygren, »Den rättfärdige skall leva av tro: Ur ett bibelords historia genom två och ett halvt årtusende» och ett föredrag om »Uppsala möte och den lutherska bekännelsen» av professor H. Pleijel. I tre föredrag om Anders *Elfvig* av kontraktsprosten A. Thörn, Henric *Schartau* av Teol. dr. H. Hägglund och P. L. *Sellergren* av kontraktsprosten J. Gustafsson skildras några av den kyrkliga väckelsens förgrundsfigurer.

II. Även inom den andra huvudavdelningen Kyrkliga riktlinjer ges klara signaler, gedigen kunskap och rik inspiration. Framför allt må nämnas »Vårt kyrkliga läge» av dåvarande domkyrkokomministern V. Södergren, »Bekännelseetrogen kristendom» av domprosten E. Newman och »Den svenska bekännelsekyrkans ställning och uppgift i tidsläget» av prosten L. M. Engström.

III. Tredje avdelningen handlar om Den enskildes andliga liv. Här kan egentligen ingenting refereras. Allt måste läsas och tillägnas. Man finner här föredrag om »Redlig bättring» av biskop V. Rundgren, om »Salighetshindren» och »Salighetsmöjligheterna», om dopet och nattvarden. Sist kommer ett tyvärr blott alltför kort utdrag ur kontraktsprosten H. B. Hammars sant bibliska och andefyllda föredrag om »Vårt evighets hopp».

Till verket äro fogade tre bilagor, däribland en synnerligen intressant orientering om den gammalkyrkliga sången av utgivaren själv jämte text och musik till en del gammalkyrkliga sånger.

Man vill gärna gratulera utgivaren av denna skrift. Han har haft en svår men tacksam uppgift att välja ur det rika materialet, och han har utfört denna uppgift på ett utomordentligt sätt. Men framför allt vill man gratulera bokens läsare! Sällan utkommer nuförtiden en bok med så rikt innehåll. Den rekommenderas till inköp, läsning och spridning.

E. S.

Värdefulla skrifter.

J. Gresham Machen, *Den gamla och den nya tron.* övers. M. Berglid. Med en inledning av D. Hedegård. Svenska Alliansmissionens förlag, Jönköping. 43 sidor. 0:75 kr.

»Den kristna tron har i alla tider varit föremål för angrepp. Det för vår tid egendomliga är, att angreppen ej blott komma utifrån, från kristendomens öppna fiender. De farligaste angreppen komma inifrån ... Där läres ofta i kristendomens namn en ny religion ... Botemedlet för detta onda är icke att finna i ett övergivande av de teologiska skolorna eller ett avskaffande av den vetenskapliga teologien, utan tvärtom i ett allvarligare sökande efter sanningen och en mera lojal ödmjukhet inför den, när den är funnen.»

K. Bornhäuser, *Nytt ljus över dygn, dag och timme i Nya Testamentet.* Övers. C. Sandegren. J. A. Lindblads rörlag, Uppsala. 74 sidor. 2:50 kr.

G. Kittel, *Der geschichtliche Ort des Jacobusbriefes.* (2. Nt. W. XLI, 1942.) Genom en grundlig undersökning av brevets historiska förutsättningar och efter en prövning av de olika hypoteser om dess tillkomst, som hittills framlagts, kommer förf. till följande resultat: Jakobs brev är den äldsta skriften i nya testamentet; dess författare är Jesu broder Jakob; den är skriven i Palestina före apostlamötet i Jerusalem, före Pauli första missionsresa och ungefär vid mitten av 40-talet e.Kr.

D. Hedegård, *Den helige Andes verk.* Bibelstudium. Svenska Alliansmissionens förlag, Jönköping. 144 sidor. 2:25 kr.

Ur rubrikerna: Anden i Gamla Testamentet. Anden i de fyra evangelierna. Vad skedde på pingstdagen? Den nya födelsen och andedopet. Segern över synden. Det apostoliska ordet. Glädjen i Gud. Själens frid. Bönen i Jesu namn.

L. M. Engström, *För Ungdomstid och levnadsprov*. Svenska Kyrkans Diakonistyrelsens Bokförlag. Stockholm. 344 sidor.

Boken är disponerad i tre delar: För troskunskapen. För troslivet. För trosproven.

L. J. Koch, *Fortolkning til Johannesbrevene*. O. Lohses Forlag. København. 148 sidor.

L. S. Keyser, *Alltings ursprung*. Övers. O. L. Björk. Evangelii-press. Örebro. 315 sidor. 4:50 kr.

Joh. Hagner, *Han kommer med skyarna*. Evangeliska Fosterlandsstiftelsens förlag. Stockholm. 149 sidor. 2:50 kr.

En om djup förtrogenhet med Bibelns läror vittnande bok. Konfronterar olika eskatologiska hypoteser med de bibliska utsagorna.

Kyrkfolkets samling. Från Kyrkliga Förbundets för evangeliskluthersk tro möten i Lunds stift 1925-1943. Utg. av **Samuel Adrian**. C. W. K. Gleerups Förlag, Lund. 426 sidor. 3:50 kr. Recenserad å sid. 59.

Tidskrift för Biblisk Tro.

Genom stort tillmötesgående från Förbundet för Biblisk Tro ha medlemmarna i Erevna erhållit dess tidskrift För Biblisk Tro mot en av Erevna erlagd avgift. Tidskriften för Biblisk Tro utkommer en gång i kvartalet.

De medlemmar av Erevna, som ha tillfälle därtill, ombedjas insända tidskriftsavgift efter råd och lägenhet till Erevna, postgirokonto 27 11 04 Fack 91, *Lund*, dock minst en krona.

Sammanträden.

Erevnas stadgeenliga årsmöte hålles lördagen den 23 september kl. 9 f.m. å Andreassalen.

Lördagen den 21 oktober kl. 9 f.m. Föredrag av hovpredikanten komminister *Bo Giertz*.

Lördagen den 18 november kl. 9 f.m. Föredrag av överläkaren dr *Fride Hylander*.

Övriga medlemmar som utlovat föredrag under höstterminen 1944, på tider som senare skola meddelas: Professor *Alb. Wifstrand*, doktor *Lars Vitus*, docent *Herbert Olsson*, docent *Bengt Strömberg*, rektor *David Hedegård* och kyrkoherde *G. Herrlin*.

Andra kretsen sammanträder D. v. varje lördag kl. 9 f.m. eller, då allmänt sammanträde samma dag hålles, efter dettas slut.

Innehållsförteckning.

	Sid.
<i>Harry Bjurnæus</i> : Frihet enligt Nya Testamentet	1
<i>Hugo Odeberg</i> : Hänförelse	13
<i>Agne Lageson</i> : Något om den urkristna församlingens ämbeten	19
<i>Bertil Alberius</i> : Något om »församlingen» i N.T	27
<i>John Olsson</i> : Den urkristna församlingens förhållande till omvärlden	42
Oscar Haglund in memoriam	57
Levande lutherdom	59
Värdefulla skrifter	61
Tidskrift för Biblisk Tro	62
Sammanträden	63

EREVNA. Redaktör: Teol. lic., Fil. mag. E. Starfelt. Lund.
Utgivare: Prof. H. Odeberg. Lund. Red. o. exp.: Erevna, Fack
91. Lund.

Lund 1944. Carl Bloms Boktryckeri
Falkenberg 2002. KEGs